

179.9

6 2877

2 1

2

การทดสอบความถูกต้องเวทีแก่เด็กที่ระดับพัฒนาการ
ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิริยาภรณ์ ศัยชลทรัพย์

8 เติ.ย. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

เมษายน 2525

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

176809
1252

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... น.ส.ธ. งามา ประธาน
..... อ.ดร. อ.ดร. กรรมการ

คณะกรรมการ

..... น.ส.ธ. งามา ประธาน
..... อ.ดร. อ.ดร. กรรมการ
..... อ.ดร. อ.ดร. กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยของภาคจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมด้านการสอนวิจัยศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สวนา พรพัฒน์กุล ประธานโครงการไว้ ณ. ที่นี้ ที่กรุณาช่วยชี้แนะแนวทาง และตรวจแก้ไขเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลให้ได้อย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา ชรรมา และอาจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการ และกรรมการ ตลอดจนได้ให้ข้อเสนอแนะและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ไสว ศรีสุขช่วย อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนพูนสิน (เพชรสุขอุปถัมภ์) และ อาจารย์ นันทพร นิลพานิช ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ในการทดลองสอน และเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ. ที่นี้ และ ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนโรงเรียนต่าง ๆ ที่สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตพระโขนง ที่ได้ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณสมพร พลอยงาม คุณพิจิตรฯ พงษ์จินดากร คุณบุญยงค์ นิสภาวนิชย์ คุณวัชร วงษ์สกล และคุณวิจิต อิศระวิริยะกุล ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และท่านอื่น ๆ ตลอดจนเพื่อนร่วมโครงการทุกคนที่ให้การกำลังใจและมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอระลึกถึงน้ำใจ และความช่วยเหลือของคุณ บุญส่ง อุคมระติ ที่มีต่อผู้วิจัยตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ และมีความพยายามจนประสบความสำเร็จในการศึกษา

ท้ายสุด ผู้วิจัยขอโน้มคารวะถึงพระคุณของพ่อ แม่ ที่เป็นแรงหนุนให้ออกทน และฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้พบในการวิจัยครั้งนี้ จนประสบความสำเร็จในการศึกษา

วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวที	11
เอกสารเกี่ยวกับทัศนคติ	16
ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการสอน	23
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเพียเจต์	26
ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม	29
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
กลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	33
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	41
วิธีจัดกระทำข้อมูล	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
5 บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
บทย่อ	66
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	66
กลุ่มตัวอย่าง	66
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	67
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	68
วิธีจัดการกับข้อมูล	69
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
อภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	86

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงการจัดกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	33
2	แสดงค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวทิจ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม จากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม	50
3	แสดงค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทิจของ กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และ ครั้งที่สาม	51
4	เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวทิจของกลุ่ม ตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สอง ...	52
5	เปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทิจของกลุ่มตัวอย่างทั้งสาม กลุ่ม จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สอง	53
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง ความกตัญญูทเวทิจของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม	54
7	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว ของความรู้ ความเข้าใจ ใจในเรื่องความกตัญญูทเวทิจ เป็นรายคู่ในแต่ละวิธีการสอน	55
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนทัศนคติ ต่อการแสดงความ กตัญญูทเวทิจของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม	56
9	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทัศนคติต่อการ แสดงความกตัญญูทเวทิจเป็นรายคู่ ในแต่ละวิธีการสอน	57
10	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทัศนคติต่อการ แสดงความกตัญญูทเวทิจ เป็นรายคู่ ในแต่ละระดับสติปัญญาของกลุ่ม ตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์	58

11	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ความกตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์	60
12	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความ กตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่ สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์	61
13	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ความกตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอน โดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ	62
14	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความ กตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่ม ที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ	63
15	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ความกตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มควบคุม	64
16	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความ กตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มควบคุม	65

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 องค์ประกอบของทัศนคติ	17
2 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญา ชั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม	39

คำว่า

สภาพสังคมปัจจุบันที่สับสนวุ่นวาย อันเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นแรงกดดันให้บุคคลต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ไก่ก้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของการดำรงชีวิตอย่างกว้างขวาง เช่น นิยมยกย่องผู้มีอำนาจ และมีฐานะร่ำรวย มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม การฉวยโอกาสโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของผู้อื่น ไม่มีความกตัญญูต่อกเวที่ค่อผู้มีพระคุณ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางค่านิจใจของสมาชิกในสังคมนั้นเอง

ในการพัฒนาประเทศจะดำเนินไปไค่ด้วยคิเพียงไค่นั้น บ่อมขึ้นอยู่กัทรัพยากรของ ประเทศ ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคิคือ ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะเป็นผู้ไ้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาในทุด ๆ ด้าน และทรัพยากรมนุษย์นี้จำเป็นจะต้องมีคุณภาพทั้งทางสมอง และทางจิตใจควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันนี้ การให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเน้นการพัฒนาทางสมองเป็นส่วนไค่ใหญ่ ประกอบกัความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในมัจจุบัน และพัฒนาการอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี ทำให้คนส่วนใหญ่กลอดจนเขาวชนไทยไมไ่ไค่ถึงคุณภาพทางจิตของท่น (สวนา พรพัฒน์กุล 2525 : 1) และการที่จะพัฒนามุคคิให้มิกุภาพทางจิตก็คิคือการปลูกย้งลักษณะความเป็นพลเมืองคิ หรือการเป็นผู้มีจริยธรรมสูงไ้บังเกิด ขึ้นกัสมาชิกของสังคมนั้นเอง แต่การปลูกย้งจริยธรรมนั้นควรจจะเริ่มต้นตั้งแต่ในวัยเด็กซึ่งจะ ใหผลคิไค่กว่าในวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากมุคคิภาพของมุคคิคนั้นส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มุคคิคนั้นไ้รับตั้งแต่วัยทารกและวัยเด็ก แม้ว่าเมื่อเป็นผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นอีกมากมายซึ่งช่วยเสริมสร้างทัศนคคิ และจริยธรรมให้แก่มุคคิคนั้นกัตาม

ในฐานะที่การศึกษาเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของเขาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม โรงเรียนจึงสมควรที่จะเป็นแหล่งในการช่วยพัฒนาจริยธรรมให้แก่นักเรียนอย่างจริงจัง เพื่อว่าเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะไค่เป็นพลเมืองคิในภายหน้า แต่ที่ผ่านมามี

นั้น แม้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับทางด้านการศึกษาก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาก่อนจริยศึกษามาโดยตลอดก็ตาม แต่ก็ยังขาดวิธีการพัฒนาจริยศึกษา และขาดวิธีการสอนจริยศึกษาที่จะทำให้เด็กเกิดความซาบซึ้งโดยไม่รู้สึกละอาย หรือรู้สึกว่าการถูกบังคับ ซึ่งปัญหานี้ อาจเนื่องมาจากตัวครูเองก็ยังไม่ได้ใช้วิธีการในการฝึกอบรมว่าควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะได้ผล การสอนจริยศึกษาจึงมักจะเป็นไปในรูปแบบของการให้ท่องจำ หรือการสอนแบบบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว โดยเน้นเนื้อหาเพื่อจะนำมาตอบคำถาม หรือข้อสอบมากกว่าการที่จะให้เด็กได้นำไปปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นนิสัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้สืบเนื่องมาจากการจัดการศึกษาของประเทศ ดังที่ สิบปนนท์

เกตุทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (การศึกษาวันนี้ 2523 : 9) ให้ข้อสังเกตว่า การศึกษาของไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา มีลักษณะ 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก หลักสูตรการศึกษานั้นห่างไกล และไม่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสมควรแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

ประการที่สอง เพราะหลักสูตร การเรียนจึงต้องใช้วิธีการท่องบ่นโดยไม่ได้มีการปฏิบัติควบคู่กันไป เช่น การศึกษาในวิชาศีลธรรม เป็นต้น

ประการที่สาม การเน้นทางวิชาการ ซึ่งเป็นการให้อาหารแก่สมอง ทั้งที่การศึกษาควรเป็นการพัฒนาทั้งทางกายสมอง และจิตใจ

ส่วนสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาก่อนจริยศึกษาไม่ได้เป็นไปเท่าที่ควรนั้น อธิบดีกรมสามัญศึกษาได้กล่าวว่า เป็นเพราะแนวการสอนไม่สอดคล้องกับนิสัยของเด็ก และผู้ใหญ่ก็มีตัวอย่างเป็นแบบฉบับที่ดี (การส่งเสริมจริยศึกษาโดยนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในโรงเรียน 2522 : 7)

จะเห็นว่าการพัฒนาก่อนจริยศึกษานอกจากจะมีปัญหาค้นเนื้อหาแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนอีกด้วย

การสอนจริยศึกษานั้น อติศักดิ์ ทองบุญ (อติศักดิ์ ทองบุญ 2522 : 60) ได้เสนอแนะว่าควรสอนให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการ คือ

1. ให้ได้ปัญญาหรือความรู้ คือรู้เรื่องศีลธรรม และวัฒนธรรม อันเป็นเนื้อหาของวิชาน้อย่างถูกต้องครบถ้วน

2. ให้ได้ทัศนคติที่ดีต่อศีลธรรม และวัฒนธรรมที่เรียน คือให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส จนอยากไปปฏิบัติตาม

3. ให้ได้ทักษะ คือสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และได้รับผลดีตามที่เร้าขึ้นมา ส่วนวิธีการสอนจริยธรรมที่คัมภีร์ อภา ๓๓๕ (อภา ๓๓๕ 2521:3) ได้เสนอวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทาน การร้องเพลง หรือการวาดภาพ
2. การเล่นละคร หรือการเล่นสมมติ
3. การเล่นเกมส์ เพื่อฝึกนิสัย
4. การอภิปรายจากตัวอย่างจริงที่เกิดขึ้น
5. การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกซ้อม
6. การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง

ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการสอนจริยศึกษาก็คือ จะหาวิธีสอนแบบใดที่เหมาะสมกับจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งในการเรียนการสอนวิชาทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันได้เน้นการนำภาคปฏิบัติมาใช้ในห้องเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายรูปแบบ และวิธีกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาทดลองสอนในวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา รวมทั้งการสอนจริยธรรมด้วย วิธีกลุ่มสัมพันธ์นี้ ทิศนา ขัมมณี (ทิศนา ขัมมณี และเขวภา เกษะคุปต์ 2522:2) ได้อธิบายไว้ว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์มีลักษณะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยผู้ศึกษาจะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา และท้าทายความคิด ความสามารถของตน รวมทั้งจะได้รับการเรียนรู้อย่างกว้างขวางจากสมาชิกคนอื่นภายในกลุ่มด้วย

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์กล่าว ผู้วิจัยจึงคิดว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งเหมาะสมกับการสอนจริยธรรมที่ผู้เรียนต้องศึกษาเหตุผลด้วยตนเอง จึงนำวิธีกลุ่มสัมพันธ์มาทดลองสอน เรื่อง ความกตัญญูทวดทวด ซึ่งเป็นจริยศึกษาข้อหนึ่งในหลักสูตรจริยศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2521 (หลักสูตรประถมศึกษา 2521 : 264-307) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความกตัญญูทวดทวดนี้เป็นคุณธรรมที่สำคัญในสังคมไทยที่ทุกสถาบันตั้งแต่ ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐ พยายามถ่ายทอดคุณธรรมนี้ จะเห็นได้จากว่า แม้แต่

สังคมก็ยังมีวิธีการต่าง ๆ ที่คอยกระตุ้นความรู้สึกให้เป็นผู้ กตัญญูรู้คุณให้คงอยู่ เช่น พิธีไหว้ครู พิธีบวช เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ 2520 : 10) นอกจากนี้ความกตัญญูทกเวทียังเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยให้สังคม และโลกให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวก เพราะถ้าคนทุกคนต่างไม่ยอมรับว่าตนต่างเป็นหนี้บุญคุณกัน ก็จะทำให้คนในโลกไม่เข้าใจกัน เกิดการแข่งขัน ซึ่งก็ โทษร้าย หาบุญ ทำลายกัน ไม่มีประโยชน์ต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างนิคมารคา และบุตร ครูกับศิษย์ ฯลฯ ก็จะไม่ดี จึงอาจถือได้ว่า ความกตัญญูทกเวทียังเป็นประโยชน์ในอนาคต ปัจจุบัน อนาคต ให้ดำรง และเจริญงอกงาม (ศีลธรรม และวัฒนธรรมไทย 2521 : 13)

แต่การสอนจริยศึกษาแก่เด็กอย่างไฉฉนั้น จะต้องมีความเข้าใจถึงพัฒนาการของเด็ก ทั้งที่พระราชวรณีนีกกล่าวว่า การสอนจริยธรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กนั้นของอาศัยนักจิตวิทยา เพื่อรู้ความต้องการของเด็กอีกด้วย การสอนจริยศึกษาจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้ (แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย 2523:31) เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรม เช่น อายุ ระดับสติปัญญา ลักษณะบุ๋งอนาคค เป็นต้น แคะเพียเจท์ (Piaget) เป็นผู้ทริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์นั้น (ทองเทียน พันธุมนาวัน 2524 : 27) นั่นคือถ้าเด็กที่มีความพร้อมทางค่านสติปัญญาแล้ว เด็กเหล่านี้ก็จะพัฒนาทางค่านจริยธรรมได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความพร้อม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีกลุ่มสัมพันธ์มาทดลองสอนเรื่อง ความกตัญญูทกเวทีย แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันตามทฤษฎีของเพียเจท์ เพื่อจะไ้ทราบว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าว จะมีผลแตกต่างกันระหว่างเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน หรือไม่ ทั้งค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวทีย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทกเวทียด้วยวิธีสอนแบบธรรมคา เพื่อศึกษาว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคานี้ วิธีใดที่จะส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวทียได้ดีกว่ากัน โดยทดลองสอนกับเด็กระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อจะได้ทราบว่า การสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ แก่กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมคา และกลุ่มควบคุม ทั้งสามกลุ่มนี้ กลุ่มใดจะได้รับผลในการเรียนรู้มากที่สุด ในด้านต่อไปนี้

1.1 ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทกเวที่

1.2 ทักษะต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที่

2. เพื่อศึกษาว่าการสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะมีผลแตกต่างกัน ระหว่างเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

3. เพื่อศึกษาผลร่วม (Interaction) ของวิธีการสอน และระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ที่มีต่อเรื่องความกตัญญูทกเวที่

4. เพื่อศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) เรื่องความกตัญญูทกเวที่ จากการใช้วิธีสอนต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบว่า การสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ แก่กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับความกตัญญูทกเวที่ แตกต่างไปจากกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมคา และกลุ่มควบคุม หรือไม่

2. ทำให้ทราบว่า การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะใน เรื่องความกตัญญูทกเวที่ แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ในชั้นใดได้ อย่างมีผลมากที่สุด

3. ทำให้ทราบว่า ผลร่วมของวิธีสอน และระดับพัฒนาการทางสติปัญญา มีอิทธิพลต่อการสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ หรือไม่

4. ทำให้ทราบว่า การสอนวิธีใด ที่ทำให้มีความคงทนของการเรียนรู้ เรื่องความกตัญญูทกเวที่

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ใน

โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวนประมาณ 90 คน
โดยการสุ่มตัวอย่างจากเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา 3 ชั้น คือ

1. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม (The Transitional to Concrete Operations) จำนวนประมาณ 30 คน
2. ขั้นรูปธรรม (The Period of Concrete Operations) จำนวนประมาณ 30 คน
3. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม (The Transitional to Formal Operations) จำนวนประมาณ 30 คน

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 วิธีการ

- ก. วิธีการสัมภาษณ์
- ข. วิธีสอนแบบธรรมชาติ
- ค. วิธีควบคุม

2.1.2 ระดับพัฒนาการทางสติปัญญา แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

- ก. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม
- ข. ขั้นรูปธรรม
- ค. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทวด

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความกตัญญูทวด หมายถึงความรู้สึกลึกซึ้งในบุญคุณ หรือความดีของบุคคล
สัตว์ สถาบัน และสิ่งแวดล้อม และการตอบแทนบุญคุณต่อบุคคล สัตว์ สถาบัน และ
สิ่งแวดล้อม ทั้งกล่าว

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้จำกัดขอบข่ายของพฤติกรรมการแสดงความกตัญญูทวดทวด
ไว้ดังนี้

1.1 กตัญญูทวดทวดที่บุคคล ได้แก่

- ระลึกถึงคุณความดี และตอบแทนคุณความดีของผู้มีพระคุณ
- แสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นผู้มีพระคุณ
- ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ ชื่นใจ และไม่คิดร้ายต่อยุมีพระคุณ
- ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณ ในยามที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน
- เกิดความรู้สึกชื่นชมยกย่องผู้ที่ทำคุณความดี ตอบแทนผู้มีพระคุณ

1.2 กตัญญูทวดทวดที่สัตว์ที่มีบุญคุณ ได้แก่

- ไม่ประพฤติเหี้ยมโหดต่อสัตว์ที่มีบุญคุณ
- ใช้ความกรุณาปราณี ไม่ใช้เกินกำลัง
- ไม่ปล่อยให้ออกอยากอดอยาก เลี้ยงดูให้เป็นสุข
- ให้การดูแลรักษา ไม่ทอดทิ้งเมื่อเจ็บป่วย
- ไม่ขโมยไล่ล่าสัง หรือทำลายเมื่อสัตว์นั้นไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้

1.3 กตัญญูทวดทวดที่สถานบัน และสิ่งแวดล้อม

1.3.1 กตัญญูทวดทวดที่ชาติ

- ร่วมมือ และป้องกันประเทศชาติเมื่อมีโอกาสในทุกทาง
- ดูแล และรักษาสาธารณสมบัติ
- เชิดชูชาติ และรักษาเกียรติของประเทศไทย
- หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน เพื่อให้คนมี
หลักฐาน และประเทศชาติรุ่งเรือง

1.3.2 กตัญญูทวดทวดที่ศาสนา

- ทำนุบำรุงศาสนา
- ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และสาวกของศาสนา
ที่ตนนับถือ

- ดูแล เอาใจใส่สถานที่ประกอบศาสนกิจ
- แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

1.3.3 กตัญญูทวดที่ต่อพระมหากษัตริย์

- สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์
- ถวายความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

1.3.4 กตัญญูทวดที่ต่อครอบครัว

- ไม่ทำตนให้เป็นທີ່เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล
- รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว
- ทำหน้าที่ของคนในฐานะสมาชิกของครอบครัวที่ดี

1.3.5 กตัญญูทวดที่ต่อโรงเรียน

- รักษาความสะอาดของโรงเรียน
- ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน
- ช่วยเหลืองานของโรงเรียน
- รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน

1.3.6 กตัญญูทวดที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ

- ไม่ทำลายดอกไม้ ต้นไม้ตามสถานที่ต่าง ๆ
- ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกโสโครกลงในแม่น้ำลำคลอง หรือบนถนน
- ช่วยกันปลูก และบำรุงรักษาพันธุ์ไม้
- ไม่ทำลายป่า

ซึ่งความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านี้สามารถวัดได้โดยแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องความกตัญญูทวดที่ และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทวดที่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

2. วิธีกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึงวิธีการอันประกอบด้วยกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแสดงพฤติกรรมตอบสนอง อันเป็นผลเนื่องมาจากที่ผู้เรียนได้มีการวิเคราะห์ค่าตอบด้วยตนเองมากที่สุด รวมทั้งมีการวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่

กิจกรรมนั้นกำลังดำเนินอยู่ ตามที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้
ประสบการณ์ความสนุกสนานตามที่กำหนดขึ้น

3. วิธีสอนแบบธรรมชาติ หมายถึง การสอนที่ประกอบด้วยการบรรยาย การเล่า
นิทาน การสาธิต การดูภาพ การทำแบบฝึกหัด และอื่น ๆ ซึ่งไม่รวมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

4. วิธีควบคุม หมายถึงวิธีการที่ผู้วิจัยไม่ได้สอนเรื่องความกตัญญูต่อเวลาที่แก่กลุ่มซึ่ง
ถือว่าเป็นกลุ่มควบคุม

5. ระดับพัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึงระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ตามทฤษฎี
ของเพียเจต์ ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบตามแนวคิดของเพียเจต์ อันประกอบด้วย

5.1 เครื่องมือวัดการรวมประเภท (Class Inclusion)

5.2 เครื่องมือวัดการอนุรักษ์ปริมาณที่ต่อเนื่องกัน (Conservation of
Continuous Quantity)

5.3 เครื่องมือวัดการอนุรักษ์น้ำหนัก (Conservation of Weight)

5.4 เครื่องมือวัดการนำมารวมกัน (Combination)

เมื่อวัดด้วยแบบทดสอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว แบ่งระดับสติปัญญาเป็น 3 ชั้นดังนี้

1. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม (The Transitional to Concrete
Operations) หมายถึงช่วงต่อระหว่างขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา ขั้นก้าวไปสู่ขั้นปฏิบัติ-
การ(The Period of Preoperational) และขั้นรูปธรรม (The Period
of Concrete Operations)ซึ่งเด็กที่อยู่ในขั้นนี้มีการรับรู้แบบรูปธรรม แต่การรับรู้
นั้นเด็กไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์มาแก้ปัญหาที่มองเห็นจับต้องได้ (Concrete
Problem) ได้ทุกกรณี

ในขั้นนี้เด็กสามารถทำแบบทดสอบในขั้นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือการวัด
การรวมประเภท การอนุรักษ์ปริมาณต่อเนื่อง และการอนุรักษ์น้ำหนัก ได้คะแนนรวมอยู่
ในช่วง 6-9 คะแนน

2. ขั้นรูปธรรม (The Period of Concrete Operations)
หมายถึงขั้นที่เด็กพัฒนาความสามารถที่จะคิดโดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ มาแก้ปัญหา
ที่สามารถมองเห็น จับต้องได้

ในขั้นนี้เด็กสามารถทำแบบทดสอบในขั้นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือการวัด การรวมประเภท การอนุรักษ์ต่อเนื่อง และการอนุรักษ์น้ำหนักได้คะแนนเต็มคือ 12 คะแนน

3. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม (The Transitional to Formal Operations) หมายถึงช่วงต่อระหว่างขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา ขั้นรูปธรรม และขั้นนามธรรม ซึ่งเด็กในขั้นนี้สามารถที่จะคิดโดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์มาแก้ปัญหาที่มองเห็นจับต้องได้ทุกกรณี แต่ไม่สามารถที่จะใช้แก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้ทุกกรณี

ในขั้นนี้เด็กสามารถทำแบบทดสอบในขั้นรูปธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยการวัดการรวมประเภท การอนุรักษ์ปริมาตรต่อเนื่อง การอนุรักษ์น้ำหนัก ได้คะแนนเต็มคือ 12 คะแนน และทำแบบทดสอบการนำมารวมกัน (Combination) ได้อย่างมีระบบ คือ

- สององค์ประกอบได้หมด
- สามองค์ประกอบได้อย่างน้อยหนึ่งในสอง

6. เด็ก หมายถึงเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2524 ทั้งแก่ชั้นประถมปีที่ 4-6 และมีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ขั้นรูปธรรม และขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม

7. ผลรวม (Interaction) หมายถึงอิทธิพลร่วมระหว่าง 2 ตัวแปรขึ้นไป ซึ่งในที่นี้ได้แก่ วิธีการสอน และระดับพัฒนาการทางสติปัญญา

8. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที หมายถึงความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

9. ทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวที หมายถึงความคิด ความรู้สึก และความเชื่อที่มีต่อความกตัญญูกตเวที ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดทัศนคติ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารเกี่ยวกับความกตัญญูทกเวท

1. ความหมาย

ความกตัญญูทกเวท แบ่งออกได้เป็น 2 ภาคคือ

ความกตัญญู คือความรู้สำนึกในอุปการคุณหรือคุณความดีที่ผู้อื่นหรือสิ่ง
อื่นมีต่อเรา อันแสดงออกมาจากความนึกคิดของแต่ละคน (มโนกรรม)

ทกเวท คือการแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณต่อความดีที่ผู้อื่นทำนั้น
โดยการแสดงออกทางการกระทำและคำพูด (กายกรรมและวจีกรรม)

ดังนั้น ความกตัญญูทกเวทจึงหมายถึง "ความรู้สำนึกในบุญคุณและตอบแทน
ต่อคนอื่นและสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ"

2. ผู้มีบุญคุณและสิ่งที่มีบุญคุณ ได้แก่

2.1 บุพการี คือบุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ได้แก่

- บิดา มารดา
- ครู อาจารย์
- ผู้เป็นประมุขของประเทศ
- พระภิกษุ และสาวกในศาสนาที่ตนนับถือ

2.2 สถาบันและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- ครอบครัว
- โรงเรียน
- ประเทศชาติ
- ศาสนา
- พระมหากษัตริย์
- ทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ เช่นต้นไม้ แม่น้ำ

ภูเขา ลำธาร สัตว์ พืช ฯลฯ

การที่เราต้องยกัญญกเวที่ค่อมุคค สดามัน และสิ่งแวกล้อมก็เพราะสิ่งก้งกถ้าว มีคุณประโยชน์ ก้งกต่อไปนี้

- มีอุปการคุณโดยธรรมชาติ เช่นต้นไม้ ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา เนื่องจากให้ความร่มเย็นเป็นสุข เป็นแหล่งให้ผลิตผลงานเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นอาหารแก่มนุษย์

- มีอุปการคุณโดยหน้าที่ เช่นปิตามารกา ครูอาจารย์ เพราะท่านมีคุณธรรมคือ เมตตากรุณา อุปการะเลี้ยงดูเรามา ให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ สอนให้รู้ สิ่งที่ดีในชีวิตร

3. ความสำคัญของความกัญญกเวที่ มีดังนี้

- 3.1 ความกัญญกเวที่ เป็นคุณธรรมที่สร้างความสงบสุขแก่สังคม
- 3.2 ความกัญญกเวที่ เป็นพื้นฐานของคุณธรรมทั้งปวง
- 3.3 ความกัญญกเวที่ เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์
- 3.4 ความกัญญกเวที่ เป็นคุณธรรมที่นำมาซึ่งความเจริญแก่ชน

ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติ

4. วิธีแสดงความกัญญกเวที่ อาจแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ตามควร แก่ฐานะหน้าที่ ก้งกต่อไปนี้

- 4.1 ฐานะของบุตรธิดาต่อบิตามารกา
- 4.2 ฐานะของศิษย์ต่อครูอาจารย์
- 4.3 ฐานะของสมาชิกครอบครัวต่อพี่น้องและญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว
- 4.4 ฐานะของนักเรียนต่อโรงเรียน
- 4.5 ฐานะของพลเมืองต่อประเทศชาติ
- 4.6 ฐานะของศาสนิกชนต่อศาสนา
- 4.7 ฐานะของพลนิกรต่อพระมหากษัตริย์
- 4.8 ฐานะผู้ใช้สอยและได้รับประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ

สาธารณสมบัติ

(แผนการต่อนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมปีที่ 6 2523 : 12 ; คู่มือครูจริยศึกษา
ภาคปฏิบัติ 2520 : 9-12 ; คู่มือจริยศึกษาชั้นประถมปีที่ 1-2 2521 : 59-61)

นอกจากนี้ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ปรับปรุงและเสนอโครงสร้างของความกตัญญูทเวที
ไว้ดังนี้ (แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย 2523 : 150-151)

ประเภทและพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที

1. ความกตัญญูทเวทีต่อบุคคล ได้แก่บุพการี ครูอาจารย์ และผู้อื่นที่
ประโยชน์ให้

พฤติกรรม

- 1.1 แสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น
- 1.2 ชักชวนคนอื่นให้นิยมยินดี ในการทำความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ
- 1.3 ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง ไม่มีลัษณคมใน หรือมีสิ่งใด
แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง

- 1.4 ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก
- 1.5 เคารพรักใคร่ ไว้ใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณที่ไม่ผิดศีลธรรม
- 1.6 ไม่ทำตนให้เป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล และผู้มีพระคุณ
- 1.7 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ อิ่มใจ และไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ

2. ความกตัญญูทเวทีต่อสัตว์

พฤติกรรม

- 2.1 ไม่ประพฤดิเหี้ยมโหดต่อสัตว์ที่มีบุญคุณ
- 2.2 ใช้ด้วยความกรุณาปราณี ไม่ใช่เกินกำลัง
- 2.3 ไม่ปล่อยยให้ตกอยากอีกโรค
- 2.4 นำรุงเลี้ยงดูปรนเปรอให้เป็นสุข ให้ไคกินไคนอน พักผ่อนความวาระ
- 2.5 ให้การดูแลรักษาไม่ทอดทิ้งเมื่อเจ็บป่วย
- 2.6 ไม่ยลักลไสไส่ส่งหรือทำลาย เมื่อสัตว์นั้นไม่สามารถทำประโยชน์ได้ไค

3. ความกตัญญูทเวทีต่อสถาบันและสิ่งแวดลอม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน

ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ

พฤติกรรม

- 3.1 จงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 3.2 เชิดชูชาติ และรักษาเกียรติของประเทศชาติ
- 3.3 ทำนุ-บำรุงศาสนา
- 3.4 หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน เพื่อให้คนมีหลักฐานและประเทศ

ชาติรุ่งเรือง

- 3.5 รักษาและสงวนทรัพย์สินการธรรมชาติ
- 3.6 เพิ่มเติมและบำรุงทรัพย์สินการธรรมชาติ ให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น
- 3.7 รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียน และ

ประเทศชาติ

- 3.8 แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

พระราชวรมณี (พระราชวรมณี 2523 : 128-130) ได้กล่าวถึงความกตัญญู-กตเวทีไว้ว่า ความกตัญญูกตเวทีมีหลักการที่สำคัญคือ ยอมรับการกระทำความดีของผู้อื่น การแสดงออกให้เห็นว่ามองเห็นคุณค่า และความสำคัญแห่งการกระทำความดีงามของบุคคลอื่น ตลอดจนการช่วยเหลือเกื้อหนุนแก่บุคคลนั้นในฐานะที่เคยพิสูจน์ตนว่าเป็นผู้มีคุณความดีสมควรที่ผู้เกี่ยวข้องจะเอาใจใส่คอยช่วยเหลือ

การแสดงความกตัญญูกตเวตินั้นอาจแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. ความกตัญญูกตเวทีเนื่องด้วยความดีงาม หรือความช่วยเหลือส่วนบุคคล
2. ความกตัญญูกตเวที เนื่องด้วยความดีงามหรือความช่วยเหลือส่วนรวม

ส่วนวิธีแสดงความกตัญญูกตเวทีมี 2 อย่างคือ

1. ทอบแทนด้วยผลประโยชน์ทางวัตถุ
2. ทอบแทนด้วยความกตัญญูกตเวทีที่สูงสุด คือทำผู้มีพระคุณผู้ไม่มีคุณธรรม

ให้ตั้งอยู่ในคุณธรรม เช่น ไม่มีศีล ทำให้มีศีล ไม่มีปัญญา ทำให้มีปัญญา เป็นต้น

แก่การทอบแทนผู้มีพระคุณนั้นถ้าไม่ไ้ไ้อยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องดีงาม หรือหลักศีลธรรมแล้วก็ไม่อาจเรียก ได้ว่าเป็นความกตัญญูกตเวที เพราะเป็นการช่วยให้ผู้มีพระคุณทำความดีหรือได้บาป หรือการกระทำนั้นมีผลกระทบต่อกันที่ ซึ่งมีผลต่อส่วนรวม ดังนั้น

หากต้องเลือกระหว่างความกตัญญูทเวทีส่วนบุคคลอันประมาดกับกตัญญูทเวทีต่อส่วนรวมแล้ว ความกตัญญูทเวทีต่อส่วนรวมย่อมมีความสำคัญกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าความกตัญญูทเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่คนไทย สังคมดำรงอยู่ด้วยความสงบสุข โดยเฉพาะชนบทรอบเมืองประเพณีที่งดงามทั้งหลายของคน ไทยล้วนแต่มีความกตัญญูทเวทีเป็นพื้นฐานสำคัญ และทั้งยังเป็นไปเพื่อรักษาและส่งเสริม คุณธรรมข้อนี้ให้คงมีอยู่ต่อไปอีกด้วย จากการศึกษาค่านิยมไทยของ สุนทร โคมิน (สุนทร-โคมิน และสนธิ สมักรการ 2522 : 334) พบว่าค่านิยมที่คนไทยให้ความสำคัญที่สุดคือ ความกตัญญูทเวที รวมทั้งความเกรงใจต่อผู้มีบุญคุณ ต่อผู้ใหญ่อีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากค่านิยมของคนในสังคมตะวันตก นอกจากนี้ในหลักสูตรจริยศึกษาระดับประถมศึกษาได้กล่าวถึง คุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการ และมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมใน สถานการณ์ปัจจุบันมีอยู่ 10 ประการ ซึ่งความกตัญญูทเวทีเป็นจริยธรรมข้อหนึ่งที่กระทรวง ศึกษาธิการได้กำหนดไว้ให้สอน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังกล่าว (คู่มือครูจริย-ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 2521 : 1)

แต่การปลูกฝังความกตัญญูทเวทีนี้จะต้องเริ่มต้นจากบ้าน คือบิดามารดาจะต้องเป็น ครูคนแรกในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมข้อนี้แก่ลูกหลาน ต้องทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็นโดยการ แสดงความเคารพนับถือ เลี้ยงดูอุปถัมภ์ค้ำชู ให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีอยู่เสมอ หรือการ แสดงความกตัญญูทเวทีให้พ่อแม่ เช่นการกล่าวคำขอบคุณ หรือการแสดงความกตัญญูทเวทีต่อผู้ที่ทำประโยชน์ หรือความดีให้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นบันไดขั้นต้นของการปลูกฝังความกตัญญูทเวที และเมื่อเด็ก ไปโรงเรียนทางโรงเรียนก็สามารถที่จะแทรกคุณธรรมข้อนี้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมอีกทางหนึ่ง (ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย 2521 : 16)

จากความสำคัญของความกตัญญูทเวที และบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการปลูก ฝังจริยธรรมให้แก่เด็กดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเรื่องความกตัญญูทเวทีมาทดลองสอน เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะสามารถทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อ เรื่องความกตัญญูทเวที จะได้เป็นแนวทางในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารเกี่ยวกับทัศนคติ

ในการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรม นักจิตวิทยาต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จิตลักษณะที่จะทำนายพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำที่สุดก็คือ ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรม เนื่องด้วยทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าเขามีความรู้ทางค่านิยมที่ดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด และเขามีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นเพียงใด ทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นจึงเป็นเครื่องทำนายว่าบุคคลนั้นจะมีภาวะกระทำต่อสิ่งนั้นไปในทางของใดด้วย ฉะนั้นการทราบทัศนคติของบุคคลย่อมช่วยให้สามารถหาพยากรณ์การกระทำของบุคคลนั้นได้ แม้จะไม่ถูกต้องเสมอไปก็ตาม (ควงเคียน พันธุมนาวัน 2524 : 2) จึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นเปรียบเสมือนสาเหตุภายในซึ่งมีกำลังผลักดันให้บุคคลกระทำไปได้ต่าง ๆ กัน

สำหรับความหมายของคำว่า "ทัศนคติ" (Attitude) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ กันดังนี้

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good 1959 : 48) ให้ความหมายว่า ทัศนคติ คือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งใด

ลินเดย์ (Lindzey 1969 : 43) ให้ความหมายว่า ทัศนคติหมายถึงภาวะความพร้อมของประสาทและจิตใจ ซึ่งแสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ชอร์ และไรท์ (Shaw and Wright 1967 : 6-9) ใ้กล่าวถึงลักษณะของ ทัศนคติไว้ดังนี้

- ทัศนคติเป็นผลหรือขึ้นอยู่กับการณ์ที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายใน ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม

- ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองหรือเป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้างภายในตัวของบุคคลหรืออวัยวะ

- ทัศนคติของบุคคลจะแปรค่าได้ทั้งในค่านคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงของทัศนคติ (Continuum) นั้น ซึ่งจะแปรค่าได้ทั้งมาก ปานกลาง และน้อย นั่นคือทัศนคติจะมีค่าทั้งทางบวกและทางลบ

- ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะที่คงที่ และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

จากความหมายของทัศนคติดังกล่าวจึงอาจสรุปได้ว่า ทัศนคติ คือความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และแนวโน้มของพฤติกรรม ของบุคคลที่พร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

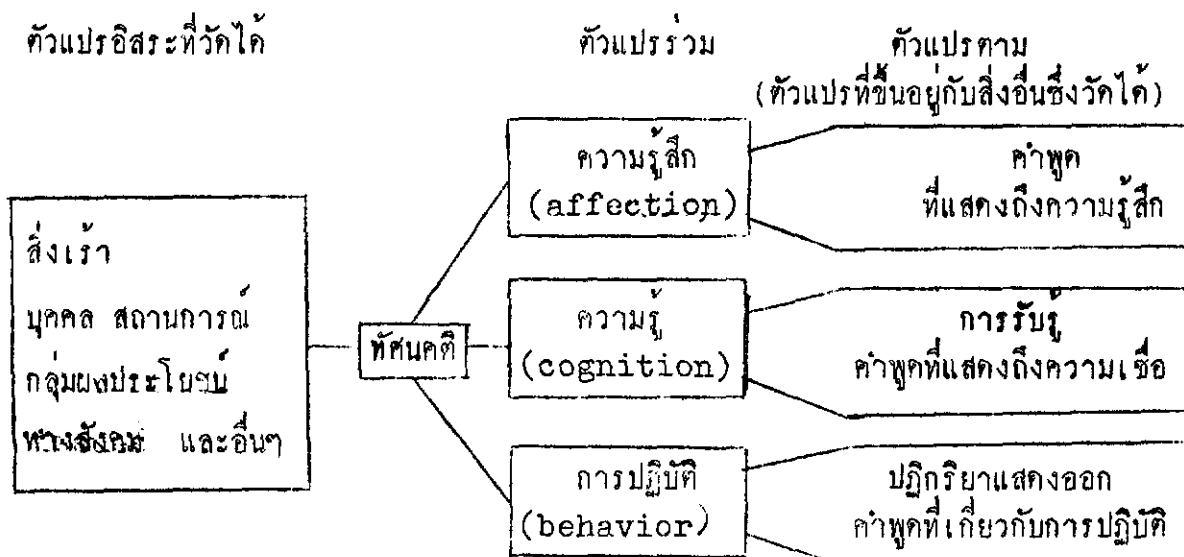
ทัศนคตินี้มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้หรือความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะต้องเป็นความรู้เชิงประเมิณค่า หมายความว่า เป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นทางด้านที่ว่าสิ่งนั้น มีคุณหรือโทษมากกว่าเพียงใด

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจสิ่งนั้น ซึ่งองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกนี้จะสอดคล้องกับองค์ประกอบทางความรู้ คือถ้าบุคคลรู้เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งในทางที่ดีก็ย่อมจะชอบสิ่งนั้น แต่ถ้ารู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นในทางไม่ดีก็ย่อมจะไม่ชอบไม่พอใจสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ (Action Tendency Component) เป็นความโน้มเอียงที่จะกระทำ เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้สึกของคนที่มีความรู้สึกนั้น

เพื่อให้มองเห็นองค์ประกอบของทัศนคติอย่างชัดเจนขึ้น ไตรแอนดิส (Triandis 1971 : 3) ได้แสดงแผนภูมิองค์ประกอบของทัศนคติดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ประกอบของทัศนคติ

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าทัศนคตินั้นไม่ได้เกิดขึ้นแก่บุคคลในทันทีทันใด หรือเกิดขึ้นมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ และสิ่งเร้าต่าง ๆ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรไม่ได้ ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น ไทรแอนดิส (Triandis 1971 : 3) กล่าวว่า เป็นเพราะ

1. ได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคล สื่อสารมวลชน และอื่น ๆ
2. ได้รับประสบการณ์ตรง หรือความกระทบกระเทือนใจ
3. ถูกบังคับให้ปฏิบัติไม่ตรงกับทัศนคติของตน
4. การศึกษาทางจิตใจ เพื่อให้เข้าใจเหตุผลที่ถูกต้อง
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่

เฟสทิงเจอร์ (Festinger อ้างอิงมาจาก Triandis 1971 : 78-79) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ว่า เกิดขึ้นเนื่องจากเกิดความไม่สอดคล้อง (Dissonance) ขึ้นในตัวบุคคล ความไม่สอดคล้องดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจาก

1. รับรู้เหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับทัศนคติและความคิดเห็นเดิม

ของตน

2. ได้รับข้อมูลใหม่ที่คาดไม่ถึง

เมื่อมีการกระทำใด ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติหรือความเชื่อดั้งเดิม และบุคคลเกิดความขัดแย้งในใจในเรื่องนั้น บุคคลก็จะเปลี่ยนทัศนคติหรือความคิดเห็นใหม่ให้ตรงกับ การกระทำของตน เพื่อลดความขัดแย้งนั้น

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทัศนคดียังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของข้อมูลที่ได้รับ เพศ อายุ สติปัญญา สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์เดิมของบุคคลอีกด้วย (Triandis 1971 : 161-163)

โดยเหตุที่เชื่อกันว่าทัศนคติเป็นแนวทางไปสู่พฤติกรรม ความสำคัญของทัศนคติจึง อยู่ที่การเปลี่ยนทัศนคติ เพราะถ้าเปลี่ยนทัศนคติได้ ก็ เชื่อว่าพฤติกรรมจะเปลี่ยนตามไปด้วย ส่วนในเรื่องจริยธรรมนั้น กวงเคียน พันธุนาวิน (กวงเคียน พันธุนาวิน 2524:3) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนทัศนคติมีความสำคัญมากในเรื่องจริยธรรม เพราะทัศนคติเชิง

จริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เนื่องจากทัศนคตินั้นรวมทั้งความรู้ และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นในการพัฒนาจริยธรรมแก่เด็ก จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กมีความรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อจริยธรรมที่สอนแก่เขา

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์กับการสอน

วิธีกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) หมายถึงกระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหาหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียน เป็นกระบวนการอันสำคัญของการเรียน (Tissana Tiansame 1972 : 158-159)

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน ทิศนา ขัมมณี (ทิศนา ขัมมณี 2522 : 200) ให้ความหมายว่า คือการสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมของคนที่มีผลกระทบต่อกันและกัน โดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์

หลักการสอนตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ มีดังนี้คือ

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มได้มาก ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ การให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พยายามค้นหาและ

พบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมักจะมีความกล้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ทั้งกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบด้วย ไม่ใช่มุ่งที่คำตอบอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำเอาความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

จากทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนดังกล่าว เขาวพา เกษะคุปต์ ได้สร้างทฤษฎีกลุ่มนี้ขึ้นสำหรับการสอนประถมศึกษาไว้ดังนี้

หลักการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (เขาวพา เกษะคุปต์ 2516 : 156-183)

หลักการข้อที่ 1 การตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน(Objectives) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึกหรือด้านจิตใจ สังคม ปัญญาไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน เพราะองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

หลักการข้อที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) โดยเน้นประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้อย่างต่อเนื่องแท้ด้วยตนเอง(Insight) โดยมีหลักการดังนี้

2.1 เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบดังกล่าวของผู้เรียนในทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน

หลักการข้อที่ 3 การพัฒนาความสามารถทางปัญญา (Intellectual Development) และมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) เพื่อให้ผู้เรียน ได้วิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน หลักการในวิเคราะห์การเรียนรู้แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process Analysis) ศึกษารายละเอียดถึงความคิด วิธีการทำงาน ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกลุ่ม เพื่อให้เข้าใจตนเอง สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพและพฤติกรรม ตลอดจนการเสริมสร้างแนวคิดและ ค่านิยมของตนให้เหมาะสมมากขึ้น และช่วยให้เข้าใจผู้อื่นโดยสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์ และความเป็นผู้นำในกลุ่ม รวมทั้งช่วยให้มองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสม

3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง

หลักการข้อที่ 4 การสรุปและการนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life) เมื่อผู้เรียนได้แนวคิดแล้วควรมีการสรุปรวบรวมแนวคิดนั้นเข้าเป็นหมวดหมู่และเป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกค้นเพื่อนำหลักการที่มีอยู่ไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง เพื่อใช้ปรับปรุงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ค่อยไปในอนาคต

หลักการข้อที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) ให้ผู้เรียนได้ประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผลการทำงานของกลุ่ม ความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม และคุณธรรม หรือค่านิยมของกลุ่ม การประเมินผลความสัมพันธ์ในกลุ่มโดย สมาชิกให้ข้อคิดชมหรือวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติ

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ถ้าจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎี กลุ่มสัมพันธ์แล้วจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ หิตนา แวมณี (หิตนา แวมณี 2522 : 201-202) ได้เสนอวิธีการสอนหรือการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. เกม (Games) โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนได้เล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างไรอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-Play) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมานั้นแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำกรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริงซึ่งทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ

5. ละคร (Dramatization) คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น นอกจากนั้นยังฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) กลุ่มย่อยนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

การสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จึงมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยา และพฤติกรรมของผู้อื่น รวมทั้งเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ โดยครูหาทางให้นักเรียนได้ค้นหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำวิธีกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการเรียนการสอน

วิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เพิ่งเป็นที่รู้จักในวงการการศึกษาไทย โดยในปี ค.ศ. 1972 ทิพนา เทียนเสมอ ได้เขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยอริโซนา สหรัฐอเมริกา เรื่อง "แบบจำลองการฝึกอบรมด้านมนุษยสัมพันธ์ แก่นักเรียนฝึกหัดครู ในประเทศไทย" หลังจากนั้นมีการเปิดสอนวิชา "กลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน" (Group Dynamics in Educational Settings) ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาก็ได้มีผู้ที่นำวิชากลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เช่น

เขาวพา เคชะคุปต์ (เขาวพา เคชะคุปต์ 2516 : 157-183)

ทำการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย และตรงตามจุดหมายของการศึกษาแห่งชาติ แล้วสร้างบทเรียนไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบจำลองทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และตัวอย่างบทเรียนที่สร้างขึ้นสามารถประยุกต์ใช้กับนักเรียนต่างระดับชั้น และต่างระดับความสามารถ

2. การเรียนการสอนแบบทฤษฎีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ได้รับการฝึกทักษะ ปฏิบัติทัศนคติ และค่านิยม ตลอดจนส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตยไปพร้อมกัน

ปัทมา เทพอักษรพงศ์ (ปัทมา เทพอักษรพงศ์ 2516 : 85) ทำวิจัยเรื่อง "การสอนอ่านเอาเรื่องภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่ม" ผลปรากฏว่า สัมฤทธิ์ผล

ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีนี้แปลและวิธีกลุ่มสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่ในด้านทัศนคติผลปรากฏว่า นักเรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนด้วยวิธีนี้

ไม่เพียงแต่การสอนภาษาอังกฤษเท่านั้น วิธีกลุ่มสัมพันธ์ยังใช้ในการสอน สังคมศึกษา ซึ่ง ฉันทนา ภาคบังกช (ฉันทนา ภาคบังกช 2517 : 58) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสอนสังคมศึกษา หน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ผลปรากฏว่า หลังจากการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์แล้วนักเรียนโดยส่วนรวม และพิจารณา เป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน มีสัมฤทธิ์ผลด้านการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และมี ทัศนคติค่านิยมมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น

สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องใช้ความคิดเชิงตรรกศาสตร์ พัทรี เอี่ยมทัศน์ (พัทรี เอี่ยมทัศน์ 2518 : 49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการสอนวิชาคณิตศาสตร์ หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลปรากฏว่าความแตกต่างของสัมฤทธิ์ผลในการเรียนระหว่างนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีนัยสำคัญ แต่จากการทดสอบหลังการสอนแล้ว 1 เดือน ผลปรากฏว่า ความแตกต่างของสัมฤทธิ์ผลในการเรียนระหว่างนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีนัยสำคัญ ส่วนด้าน ทัศนคติต่อคณิตศาสตร์ และค่านิยมมนุษยสัมพันธ์นี้ กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป ในทางดีขึ้น ส่วนกลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดา ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

มณฑา ชงอินเนตร (มณฑา ชงอินเนตร 2521 : 56) ได้ศึกษา เปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรขาคณิต โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบ ธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนวิชาเรขาคณิตด้วยวิธีธรรมดา และวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ทั้ง 2 กลุ่มต่างมีพัฒนาการทางสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัย สำคัญที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 หลังจากเรียน จบไปแล้ว 1 เดือน ปรากฏว่า กลุ่มทดลองยังสามารถคงพัฒนาการด้านสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนไว้ได้ระดับเดียวกับตอนที่เรียนจบใหม่ ๆ ในขณะที่กลุ่มควบคุมมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ลดลงระดับความมีนัยสำคัญ .01 ด้านทัศนคติและมนุษยสัมพันธ์นั้นปรากฏว่า หลังจากเรียน จบเรียนจบไปแล้ว นักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมที่ระดับ ความมีนัยสำคัญ .01 ส่วนนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนธรรมดานั้นทัศนคติไม่เปลี่ยนไปจากเดิม

สำหรับการสอนทางค่านวิทยาศาสตร์ นันทนา เทพบรวิรักษ์ (นันทนา เทพบรวิรักษ์ 2518 : 49-50) ได้กล่าวการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วย "พลังงาน" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมชาติ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่าการเรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน มีพัฒนาการทางมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งทัศนคติ สูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ

วิชาศีลธรรมและจริยธรรมก็เป็นอีกแขนงหนึ่งที่สามารถสอนโดยใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ได้ ทั้งนี้มีงานวิจัยของ สุภาพรณ พวงจันเพชร (สุภาพรณ พวงจันเพชร 2520:49-50) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนทั้ง 2 แบบมีพัฒนาการทางค่านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้น แต่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีแนวโน้มที่จะพัฒนาการทางค่านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีธรรมชาติ ส่วนด้านทัศนคติ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบธรรมชาติ ทั้งยังสามารถที่จะคงทัศนคติไว้ได้หลังจากเรียนจบแล้ว 1 เดือน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบธรรมชาติไม่มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง

วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (วิริยะ บุญยะนิวาสน์ 2523 : 50-55) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมชาติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสอนจริยธรรม 3 คุณลักษณะ คือความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ โดยใช้เพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มเหมือนกันเป็นคู่ ๆ จากผลการวิจัยพบว่าหลังจากสอนแล้ว นักเรียนที่สอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังจากสอนไปแล้ว 1 เดือน ทัศนคติทางค่านจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มยังคงเดิมเท่ากันหลังสอนใหม่ ๆ และกลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ยังคงสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมชาติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนโดยตนเอง ซึ่งผู้วิจัย

เห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะสอนจริยธรรม ที่ต้องการให้เด็กได้เข้าใจมากกว่าที่จะจดจำ ดังนั้นจึงนำวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มาทดลองสอนเรื่อง ความกตัญญูต่อกวี โดยเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบธรรมดา แต่เนื่องจากในการเรียนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์นั้นจะต้องมีการคิด วิเคราะห์ เหตุผลต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้ความคิดและสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในการวิจัยครั้งนี้จึงเปรียบเทียบผลจากการสอนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ด้วยว่าจะแตกต่างกันหรือไม่ ในเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่ต่างกัน

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดของเพียเจต์ (Piaget 's Cognitive Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดได้แก่ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มเกิด เพียเจต์พบว่าแรกเริ่มนั้นเด็กไม่สามารถแยกตน (Self) ออกจากสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากประสบการณ์ในการปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้น ทั้งนี้ เพียเจต์ (Piaget 1952 : 21-32) ได้กล่าวถึงสติปัญญาของบุคคลไว้ว่าสติปัญญามีได้เกิดขึ้นทันทีทันใดจากพัฒนาการทางสมอง (Mental Development) แต่มีความต่อเนื่องอย่างเอนกกับผลของประสบการณ์หรือกระบวนการแรกเกิด (Inborn Processes) ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และนำมาใช้ประโยชน์นั่นเอง ซึ่งกระบวนการติดตัวมาแต่กำเนิดก็คือการเคลื่อนไหวโดยอัตโนมัติ (reflex) เช่นการดูด การสัมผัสอื่น ๆ อื่นๆ จะใช้การเคลื่อนไหวโดยอัตโนมัติในการปรับตัว (Adaptation) จากการปรับตัวนี้จะทำให้อินทรีย์สามารถปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) มาสู่โลกแห่งความจริงทีละน้อยในขณะที่การปรับตัวเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวอัตโนมัติซ้ำ ๆ กัน และผลของการปรับตัวโดยกระบวนการทั้งสองนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างทางสมอง (Schema) ขึ้น

เพียเจต์ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น คือ

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (The Sensorimotor Period) พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี หรือวัยทารก (Infancy) โครงสร้างที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ของขั้นนี้เป็นโครงสร้างทางค่านประสาทสัมผัสและการ

เคลื่อนไหว (Sensorimotor Schema) ซึ่งจะจัดระบบการรับสัมผัสและแสดงผลออกมาเป็นพฤติกรรมในการเคลื่อนไหว โดยเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) ต่อมาในช่วงเดือนที่สอง ทารกจะเกิดนิสัยบางอย่าง เช่น การดูดนิ้ว การร้องไห้ ฯลฯ หลังจากนั้นเดือนต่อไป ทารกจะสร้างปฏิกิริยาสะท้อนซับซ้อนมากกว่า มีการพัฒนาขึ้นมากกว่า ทารกจะรวมเอาชนิดต่าง ๆ ของสิ่งเร้าเข้าด้วยกัน ทำให้โครงสร้างทางสมอง (Schema) ค่อย ๆ พัฒนาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามกระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างและการปรับขยายโครงสร้าง ทารกจะสามารถนำเอาโครงสร้างทางสมองที่มีอยู่มาสัมพันธ์กันได้ สังเกตได้จากพฤติกรรมการอ้าปากเมื่อเห็นขมคนม หลังจากนั้นทารกจะรู้จักสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เริ่มพัฒนาความคงที่ของวัตถุ และความถาวรของวัตถุ โดยเข้าใจความจริงเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ (Displacement) รวมทั้งรู้ว่าวัตถุไม่ได้หายไปไหน ในช่วง 18-24 เดือน เด็กจะเข้าช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ (Transition) กับขั้นเริ่มต้นของการรู้จักคิดโดยอาศัยสัญลักษณ์

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (The Preoperational Period) พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี โครงสร้างที่เกิดขึ้นนี้ในระยะแรก ๆ เป็นโครงสร้างค่านสัญลักษณ์ (Symbolic Schema) และต่อมาก็จะเกิดโครงสร้างค่านสิ่งกับ (Conceptual Schema) ซึ่งโครงสร้างทั้งสองแบบนี้เกิดจากการลอกแบบโครงสร้างค่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวในขั้นก่อน เด็กในวันนี้เริ่มใช้สัญลักษณ์แทนคำพูด ใช้ภาษาแทนปฏิกิริยาต่าง ๆ ได้ แต่ในระยะแรกคืออายุ 2-4 ปี หรือ 5 ปี ภาษาที่เด็กใช้พูดจะเป็นแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) โดยไม่มีการโต้ตอบกับผู้อื่น แต่ในระยะต่อมาเด็กก็จะสามารถใช้ภาษาโต้ตอบกับคนอื่นได้ แม้ว่าเด็กในวันนี้จะมีคุณภาพในการคิดเหนือกว่าขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว แต่เด็กก็ยังคงติดอยู่กับการรับรู้ (Perception) และการคิดรวมเข้าสู่จุดศูนย์กลาง (Centering) ซึ่งมีความสำคัญต่อการอธิบายเหตุผล ทำให้การพัฒนาการทางสติปัญญาล่าช้า จึงยังไม่สามารถให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ และยังไม่เข้าใจในตัวปฏิบัติการ (Operation) ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาทางตรรกศาสตร์ได้ นอกจากนี้ความคิดของเด็กในขั้นนี้ยังขาดลักษณะการคิดแบบย้อนกลับ (Reversibility) ที่หมายถึงความคงที่ถาวรในการคิดกลับไปยังจุดเริ่มต้น และการ

จัดจำแนกประเภท(Classification) การจัดรวมประเภท(Class Inclusion)
รวมทั้งการจัดเรียงลำดับ (Seriation)

3. ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (The Period of Concrete Operations)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงระหว่าง 7-11 ปี ความคิดของเด็กในขั้นนี้แตกต่างกับขั้นก่อนมาก
เนื่องจากในขั้นนี้เด็กจะพ้นจากการติดอยู่กับการรับรู้ และการคิดแบบยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง
โครงสร้างด้านสิ่งที่เป็นที่เกิดขึ้นในขั้นก่อนปฏิบัติการที่มีความสัมพันธ์กันจะรวมกันอย่างเป็นระบบ
ซึ่งเพียเจต์เรียกการจัดระบบของโครงสร้างด้านสิ่งที่เป็นที่สัมพันธ์กันนี้ว่า "การปฏิบัติการ"

(Operational) ดังนั้นเด็กในขั้นนี้จึงสามารถให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ในการแก้ปัญหา
ได้ แต่ลักษณะปัญหาจะต้องอยู่เฉพาะหน้า มองเห็นจับต้องได้ หรือเป็นรูปธรรม

(Concrete Problem) เช่นการอนุรักษ์ (Conservation) การปฏิบัติในขั้นนี้มีอยู่
หลายแบบ แต่แบบที่สำคัญที่สุดคือความสามารถในการคิดย้อนกลับ (Reversibility)

นอกจากนี้เด็กในขั้นนี้ยังพัฒนาความคิดเกี่ยวกับการให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ในเชิง
คณิตศาสตร์(Logical Mathematical Operations) อันได้แก่

1. ประเภท (Classes) สังกัของประเภท หรือตัวปฏิบัติการของ
การจัดประเภท (Classification) ซึ่งเป็นกระบวนการภายในอย่างหนึ่งที่มีหมายถึง
การรวมกลุ่มของสิ่งของที่พิจารณาว่าเหมือนกัน

2. ความสัมพันธ์ (Relations) เป็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ไม่เท่ากัน
ความสัมพันธ์นี้ได้มาโดยการปฏิบัติการภายในที่เรียกว่าการจัดลำดับ (Ordering) เป็นการ
จัดอันดับของสิ่งที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงตามลำดับ

3. จำนวน (Number) ระบบจำนวนเป็นผลรวมกันของการปฏิบัติการ
"การจัดประเภท" (Classification) และ "การจัดอันดับ" (Ordering)

4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (The Period of Formal Operations)

พัฒนาการในขั้นนี้เป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของโครงสร้างทางสติปัญญา โดยทั่วไปแล้วเด็กเริ่ม
เข้าสู่พัฒนาการขั้นนี้เมื่อมีอายุประมาณ 11 ปี และจะพัฒนาถึงขีดสูงสุดเมื่ออายุประมาณ
15 ปี โดยเด็กสามารถนำเหตุผลทางตรรกศาสตร์มาแก้ปัญหาได้ทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นปัญหา
ในรูปธรรมหรือนามธรรม อาจกล่าวได้ว่าความสามารถทางสติปัญญาเท่าเทียมกับผู้ใหญ่

ทุกประการถ้าคิดเรื่องประสบการณ์ออก เพียเจต์และอิสเฮลเดอร์ (Piaget and Inhelder 1969 : 141-144) กล่าวว่าในขั้นปฏิบัติการคำนวณธรรมชาติ จะสามารถให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และสร้างสมมติฐานขึ้นในการแก้ปัญหา โครงสร้างทางสติปัญญาที่เป็นตัวปฏิบัติการใหม่ ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ได้แก่ โครงสร้างเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วน (Proportion) หลักการสมดุลของของเหลว (Hydrostatic Equilibrium) การอ้างอิงเกี่ยวกับการเคลื่อนที่สัมพัทธ์ของวัตถุ (Double System of Reference) โครงสร้างเรื่องความน่าจะเป็น (Probability)

โครงสร้างทั้งหลายที่เกิดขึ้นในขั้นนี้อาศัยระบบการนำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้รวมกัน (Combinatorial System) เป็นพื้นฐานสำคัญในการขยาย และเสริมพลังในการคิดซึ่งมีผลทำให้เด็กสามารถใช้ความคิดหาเหตุผลและแก้ปัญหาได้อย่างสมบูรณ์เท่าเทียมกับผู้ใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg 1976 : 31-33) ได้ให้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล เขากล่าวว่าขั้นต่างๆ ในการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลนั้น เป็นกระบวนการเกี่ยวกับกับขั้นของการให้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ หรือระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ โดยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการด้านสติปัญญา และมีลักษณะเป็นคู่ขนานกันไประหว่างพัฒนาการทางสติปัญญา และขั้นของเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งในบางคนอาจจะมีระดับพัฒนาการด้านสติปัญญา สูงกว่าขั้นจริยธรรม แต่จะไม่มีในกรณีใดที่ขั้นของจริยธรรมสูงกว่าระดับสติปัญญา เพราะการพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจริยธรรม

ลิคโคนา (Lickona 1976 : 21) ได้รวบรวมผลการวิจัยซึ่งปรากฏผลที่สอดคล้องกันว่า สติปัญญาของบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการตัดสินใจทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล เช่น สเตอร์ต (Staurt 1967 อ้างอิงมาจาก Lickona 1976 : 230) ได้ใช้แบบทดสอบวัดพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของเพียเจต์ กับเด็กอายุ 7-13 ปี พบว่า เด็กที่มีลักษณะการคิดแบบแยกแยะกระจาย

(Decenter) สูง จะสามารถตัดสินความถูกต้องได้ และสมมุติฐานว่าเด็กที่มีลักษณะการคิดแบบแยกแยะกระจาย(decenter) ทำ

เมย์ (Mays 1975 : 192-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรม และการคิดให้เหตุผลทางสติปัญญาในเด็กเกรด 2 และ 5 จำนวน 60 คน เป็นเด็กทั้งชายและหญิง พบว่า

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างการคิดให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. เพศในแต่ละเกรดไม่แตกต่างกันในการคิดให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แต่ระดับเกรดมีความสัมพันธ์กับการคิดให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ส่วนการวิจัยในประเทศไทยนั้น วิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 117-118) ได้วิจัยเด็กระดับอายุ 9-12 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 จำนวน 120 คน จากโรงเรียนในเมืองและชนบท พบว่าการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ เด็กที่มีการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษณ์สูงจะเป็นคนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง หรือมองตรงข้าม เด็กที่มีการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษณ์ต่ำจะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำด้วย

สุริยา เหมทะศิลป์ (สุริยา เหมทะศิลป์ 2521 : 58) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรม และระดับสติปัญญาของนักเรียนอายุ 15-16 ปี ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยได้แบบวัดระดับสติปัญญาของWISC กับแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลปรากฏว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กันแต่ประการใด

จากเอกสารที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการสอนจริยธรรม หรือคุณธรรมเรื่องความกตัญญูตกเวทีนี้ วิธีสอนที่คาดว่าจะได้ผลดีกว่าการสอนโดยปกติ หรือแบบธรรมดาที่ใช้กันอยู่ คือการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ แต่การสอนวิธีนี้ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องใช้ความสามารถทางสมองในการวิเคราะห์หาเหตุผลด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้

ความเข้าใจอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันตามทฤษฎีของเพียเจต์ เพื่อทดสอบว่าการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์จะให้ผลที่แตกต่างกันหรือไม่ ในเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังเรื่องความกตัญญูทเวที ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. วิธีการทั้ง 3 วิธี จะให้ผลในการสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีแตกต่างกันดังนี้
 - 1.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที สูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุม
 - 1.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที สูงกว่ากลุ่มควบคุม
2. ในกลุ่มเด็กที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์นั้น เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน จะได้รับผลในการเรียนรู้ เรื่องความกตัญญูทเวทีต่างกันดังนี้
 - 2.1 เด็กที่อยู่ในชั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม จะได้รับผลในการเรียนรู้ เรื่องความกตัญญูทเวที สูงกว่าเด็กที่อยู่ในขั้นรูปธรรม และชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม
 - 2.2 เด็กที่อยู่ในขั้นรูปธรรม จะได้รับผลในการเรียนรู้ เรื่องความกตัญญูทเวที สูงกว่าเด็กที่อยู่ในชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม
3. ผลรวมของระดับสติปัญญาและวิธีสอนจะมีผลต่อการเรียนรู้ เรื่องความกตัญญูทเวทีแตกต่างกัน
4. การใช้วิธีการสอนต่างกันทำให้มีความคงทนของการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทเวที ต่างกันดังนี้
 - 4.1 กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์จะมีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที
 - 4.2 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมดาไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน
2. วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการตามลำดับดังนี้
 - 2.1 เลือกโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล หนึ่งโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ปกครองนักเรียนอยู่ในระดับปานกลางของท้องถิ่น
 - 2.2 นำ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทุกห้อง ซึ่งมีจำนวนประมาณ 270 คน มาวัดระดับพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของเพียเจต์ แล้วสุ่มนักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันตามจำนวนต่อไปนี้ คือ
 - 2.2.1 นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นก้าวหน้าไปสู่ขั้นรูปธรรม จำนวน 30 คน
 - 2.2.2 นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นรูปธรรมจำนวน 30 คน
 - 2.2.3 นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นก้าวหน้าไปสู่ขั้นนามธรรม จำนวน 30 คน
 - 2.3 ทำการสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ได้จากข้อ 2.2 ของแต่ละระดับพัฒนาการทางสติปัญญา โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เข้ากลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ซึ่งผลจากการสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างดังปรากฏตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการจัดกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับพัฒนาการทางสติปัญญา \ วิธีการ	กลุ่ม สัมพันธ์	สอนแบบ ธรรมชาติ	กลุ่ม ควบคุม	รวม
ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม	10	10	10	30
ขั้นรูปธรรม	10	10	10	30
ขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม	10	10	10	30
รวม	30	30	30	90

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทวดทวดที่ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาเรื่องความกตัญญูทวดทวดทวด จากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดขอบเขตในการศึกษาเรื่องความกตัญญูทวดทวดทวด

1.3 สร้างตารางกำหนดน้ำหนักของเนื้อหาความรู้ ในแต่ละเรื่อง แล้วสร้างข้อสอบให้มีจำนวนสอดคล้องกับตารางกำหนดน้ำหนักนั้น แบบทดสอบที่สร้างขึ้นในครั้งแรกมีจำนวน 50 ข้อ เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ตัวอย่าง ข้อ 0) ข้อใดเป็นการแสดงความกตัญญูทวดทวดทวดของนักเรียนต่อครู

- ก. ช่วยกันออกเงินซื้อดอกไม้ให้ครูทุกวัน
- ข. ช่วยตรวจการบ้านได้เพื่อนก่อนจะส่งครู
- ค. ทำตนให้เป็นคนดีเพื่อให้ครูรักมากกว่าคนอื่น
- ง. ช่วยครูยกสมุดการบ้านของห้องไปส่งที่ห้องพักครู

1.4 นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ เพื่อความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

1.5 นำแบบทดสอบไปทดลองสอบกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน

1.6 นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนดังนี้ คือ คำตอบที่ถูกให้ 1 คะแนน คำตอบที่ผิดหรือเกินหนึ่งข้อเลือกในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน ค่อยจากนั้นนำคะแนนทั้งหมดจากการทดสอบมาวิเคราะห์ผลดังนี้

1.6.1 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและความยากง่ายของแบบทดสอบโดยใช้เทคนิค 27% ของ Chung Teh Fan โดยพิจารณาความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ แล้วคัดเลือกข้อสอบเฉพาะข้อที่มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .2 ถึง .8 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ไม่น้อยกว่า .2 ได้แบบทดสอบทั้งหมด 35 ข้อ (ดูภาคผนวก ข)

1.6.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยนำข้อสอบที่คัดเลือกตามเกณฑ์ดังกล่าวไปทดสอบใหม่กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี KR-20 ของ Kuder Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .7647 ซึ่งมีค่าสูงพอที่จะนำไปใช้ในการวิจัย

2. แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทีจากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 นำเนื้อหาจากข้อ 2.1 มาเขียนเป็นนิยามพฤติกรรม (Behavioral Definition) จากนั้นมาเขียนเป็นนิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างเป็นข้อสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงพฤติกรรม

2.3 สร้างตารางกำหนดหน้านักของเนื้อหาความรู้ในแต่ละเรื่อง แล้วนำนิยามปฏิบัติการจากข้อ 2.2 มาสร้างเป็นข้อสอบในแต่ละเรื่องให้สอดคล้องกับตาราง

กำหนดน้ำหนักนั้น ครั้งแรกได้จำนวนข้อสอบ 40 ข้อ

2.4 ข้อสอบแต่ละข้อนั้นสร้างเป็นสถานการณ์เร้าที่มีความหมาย
 ต่อผู้ตอบ คือเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบมีโอกาสได้ประสบในชีวิต หรือได้รับรู้ และเป็นสถานการณ์ที่ไม่เกินความเป็นจริง จากสถานการณ์นี้ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดความรู้สึกต่อสถานการณ์นั้น และเป็นแบบทดสอบชนิดปลายเปิด

2.5 นำแบบทดสอบไปหาความเที่ยงตรง(Face Validity)
 โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้พิจารณา

2.6 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นในข้อ 2.4 ไปทดสอบกับนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน

2.7 นำคำตอบของนักเรียนที่ได้มาปรับปรุงสถานการณ์ที่สร้างขึ้น
 ให้เหมาะสมกว่าเดิม แล้วสร้างสถานการณ์ที่แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความกตัญญูทดแทนที่ ซึ่งมีทั้งสถานการณ์ที่แสดงทัศนคติไปในทางที่ดีและไม่ดี ต่อเรื่องความกตัญญูทดแทนที่ โดยมีคำตอบให้นักเรียนเลือกเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ช่วงคือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย

2.8 กำหนดน้ำหนักของการให้คะแนน โดยถือเกณฑ์ตัดสินว่า
 มีพฤติกรรมตรงกับข้อความนั้นมากน้อยเพียงใด ซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 สถานการณ์ที่แสดงทัศนคติที่ดี ต่อเรื่องความกตัญญูทดแทนที่
 แต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบเห็นด้วยให้	3 คะแนน
ถ้าตอบไม่แน่ใจให้	2 คะแนน
ถ้าตอบไม่เห็นด้วยให้	1 คะแนน

กรณีที่ 2 สถานการณ์ที่แสดงทัศนคติไปในทางที่ไม่ดี หรือไม่ถูกต้อง
 ต่อเรื่องความกตัญญูทดแทนที่ แต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบเห็นด้วยให้	1 คะแนน
ถ้าตอบไม่แน่ใจให้	2 คะแนน
ถ้าตอบไม่เห็นด้วยให้	3 คะแนน

ตัวอย่าง ข้อ 0) แม่ของเฉลิมมีอาชีพขายข้าวแกง ทุก ๆ เช้าเฉลิม ซึ่งเป็นคนเรียนเก่ง มักจะอ่านหนังสือก่อนไปโรงเรียนเสมอเพื่อให้ได้คะแนนดี จึงไม่ช่วยแม่ทำอะไรเลย

นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเฉลิมหรือไม่

ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย

2.9 นำแบบทดสอบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นนี้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่

2.10 นำแบบทดสอบที่แก้ไขจากข้อ 2.9 ไปทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ข้างต้น แล้วนำคะแนนที่ได้มาทำการวิเคราะห์ดังนี้

2.10.1 วิเคราะห์หาค่าอ่านจจำแนกเป็นรายข้อ โดยนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมาเรียง จากคะแนนสูงสุดไปจนถึงต่ำสุด แล้วแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้เทคนิค 25 % ให้ 25 % ของจำนวนผู้ที่ได้คะแนนสูงเป็นกลุ่มสูง และ 25 % ของจำนวนผู้ที่ได้คะแนนต่ำ เป็นกลุ่มต่ำ แล้วทำการวิเคราะห์รายข้อ โดยใช้สถิติ t-test คัดเลือกข้อที่มีอ่านจจำแนก(t) ตั้งแต่ 2 ขึ้นไป ได้แบบทดสอบทั้งหมด 32 ข้อ (ดูภาคผนวก ข)

2.10.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหลังจากได้เลือกข้อสอบตามเกณฑ์ดังกล่าว โดยนำแบบทดสอบที่จะใช้จริงไปทดสอบใหม่กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน แล้วเว้นระยะไว้ 15 วัน จึงนำแบบทดสอบนี้ไปสอบซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างเดิม นำผลการสอบทั้งสองครั้งมาค่าความเชื่อมั่นแบบ Test-Retest ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7930 ซึ่งนับว่าเป็นแบบทดสอบวัดทัศนคติที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงพอ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

3. เครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ตามทฤษฎีของเพียเจต์ ประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

3.1 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในชั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม ใช้เครื่องมือ 3 ชนิด คือ

ก. เครื่องมือวัดเรื่องการรวมประเภท (Class Inclusion) ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีของเพียเจต์เป็นแนวทาง

อุปกรณ์ 1. ดอกกุหลาบ 8 ดอก

2. ดอกบานชื่น 2 ดอก

วิธีทดสอบ นำอุปกรณ์ทั้งหมดมาให้เด็กดู แนะนำชื่อดอกไม้ แล้วครูถามเด็กดังนี้

- กุหลาบ และบานชื่นเป็นดอกไม้หรือไม่ ทั้งหมดนี้เราเรียกว่า

อะไร

- ในกำนี้มีดอกกุหลาบมากกว่าหรือดอกไม้มากกว่า ทำไม

- ถ้าเด็ก 2 คนต้องการดอกไม้ให้เป็นช่อ ช่อหนึ่ง ครูจึง

ให้ดอกกุหลาบทั้งหมดแก่เด็กคนแรก เด็กคนนั้นเอาไปกำและคืนให้ครู และถ้าครู

ให้ดอกไม้ทั้งหมดแก่เด็กคนที่ 2 เขาเอาไปกำ แล้วส่งคืนให้ครู ใครจะมีช่อใหญ่กว่า เด็กคนแรกหรือคนที่สอง ทำไม

- ถ้าครูให้ดอกกุหลาบแก่หนูทั้งหมด จะเหลืออะไรอยู่ในช่อนี้ ทำไม และถ้าครูให้ดอกไม้แก่หนูทั้งหมดจะมีดอกอะไรเหลืออยู่ในช่อนี้ ทำไม

- ในโลกนี้ หนูคิดว่ามีดอกกุหลาบมากกว่า หรือดอกไม้มากกว่า ทำไม

ข. เครื่องมือวัดการอนุรักษ์ปริมาณต่อเนื่อง

(Conservation of Continuous Quantity) จะใช้เครื่องมือที่สร้างมาจากแนวคิดของเพียเจต์

อุปกรณ์ 1. แก้วน้ำขนาดเท่ากัน 2 ใบ บรรจุน้ำเท่ากัน

2. แก้วทรงสูงปากแคบ

3. แก้วน้ำทรงเตี้ยปากกว้าง

4. แก้วน้ำขนาดเล็ก 4 ใบ เท่า ๆ กัน

วิธีทดสอบ

- ให้เด็กดูว่าน้ำในแก้ว 2 ใบ เท่ากันก่อน (ถ้าเด็กว่าน้ำไม่เท่ากัน ก็ให้เด็กทำให้เท่ากันก่อน)

- บอกเด็กว่าเรา(ผู้ทดลอง)จะเทน้ำจากแก้วใบหนึ่งลงในแก้วทรงสูงปากแคบ ให้เด็กประมาณดูว่า(ชี้ที่แก้ว)น้ำจะอยู่ในระดับไหน เมื่อเด็กชี้แจงแล้วเราก็จะเทน้ำลงไปแก้วทรงสูงปากแคบ แล้วถามเด็กว่า น้ำในแก้วทรงสูงปากแคบนี้ กับน้ำในแก้วใบเดิมที่เหลืออยู่นั้นจะมีน้ำเท่ากันหรือไม่ หรือน้ำในแก้วทรงสูงมากกว่า เมื่อเด็กตอบแล้วก็ถามว่าทำไมจึงเท่ากัน หรือทำไมจึงไม่เท่ากัน หนูทราบได้อย่างไรว่าน้ำเท่ากันหรือไม่เท่ากัน
- บอกเด็กว่าเรา(ผู้ทดลอง)จะเทน้ำจากแก้วใบที่มีรูปทรงสูงปากแคบ ลงไปในแก้วทรงเตี้ยปากแคบ แล้วถามเด็กว่าน้ำในแก้วทรงเตี้ยปากกว้าง กับน้ำในแก้วเดิมนั้นเท่ากันหรือไม่ หรือว่าน้ำในแก้วเดิมมากกว่า เมื่อเด็กตอบแล้วก็ถามว่าทำไมจึงเท่ากัน หรือทำไมจึงไม่เท่ากัน หรือหนูทราบได้อย่างไรว่าน้ำเท่ากัน หรือไม่เท่ากัน
- บอกเด็กว่าเรา(ผู้ทดลอง)จะเทน้ำจากแก้วเตี้ยปากกว้างลงในแก้วใบเล็ก ๆ 4 ใบแล้วถามเด็กว่าน้ำในแก้ว 4 ใบนี้รวมกันจะเท่ากับน้ำในแก้วเดิมหรือไม่ เมื่อเด็กตอบแล้ว ถามเหตุผลว่าทำไม เด็กจึงทราบว่าเท่ากันหรือไม่เท่ากัน

ค. เครื่องมือวัดเรื่องการอนุรักษ์น้ำหนัก(Conservation of Weight)ใช้เครื่องมือที่สร้างจากแนวคิดของเพียเจต์

อุปกรณ์ ดินน้ำมัน 2 ก้อนหนักเท่ากัน ปั้นให้กลมเหมือนกัน

วิธีทดสอบ บอกเด็กว่าดินน้ำมันทั้ง 2 ก้อนหนักเท่ากันโดยให้เด็กลองจับดู เมื่อเด็กบอกว่าเท่ากันแล้ว เอาก้อนดินน้ำมันก้อนหนึ่งมาเปลี่ยนรูปร่าง ให้ผิดจากเดิมหลาย ๆ อย่าง แล้วถามว่าหนักเท่ากับก้อนที่มีรูปร่างกลมหรือไม่ เพราะเหตุใด

เกณฑ์การให้คะแนน

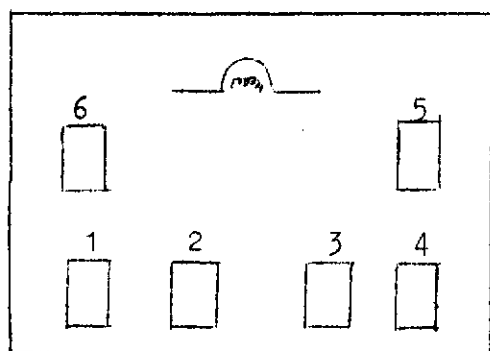
สำหรับเครื่องมือใน ก ข และ ค นั้นมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้าทำถูก อธิบายถูกต้องชัดเจนให้

4 คะแนน

ถ้าทำถูก อธิบายถูกแต่ไม่ชัดเจนให้	3 คะแนน
ถ้าทำถูก อธิบายถูกบ้างผิดบ้างให้	2 คะแนน
ถ้าทำถูก อธิบายไม่ถูกให้	1 คะแนน
ถ้าทำผิด อธิบายไม่ได้ให้	0 คะแนน

3.2 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในชั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม จะใช้เครื่องมือวัดด้านการนำมารวมกัน (Combination) ซึ่งสมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ (สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ 2522 : 28-32) ได้สร้างขึ้นโดยดัดแปลงมาจากเครื่องมือทดสอบ "การรวมกันของสารเคมีที่มีสีและไม่มีสี" (Combination of Colored and Colorless Chemical Bodies) ของ อินเฮลเดอร์และเพียเจต์ (Inhelder and Piaget) เครื่องมือมีลักษณะเป็นแผงอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ประกอบด้วยสวิทช์ 6 อันและหลอดไฟ 1 ดวง ดังภาพ

ภาพประกอบที่ 2 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาชั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม

การต่อวงจรภายในแผงอุปกรณ์ไฟฟ้านี้จะต่อเพื่อให้หลอดไฟสว่างได้ 3 วิธี คือ เมื่อกดสวิทช์หมายเลข 6 กับ 5 ($6 + 5$) หมายเลข 1 กับ 3 กับ 5 ($1 + 3 + 5$) หมายเลข 1 กับ 2 กับ 3 กับ 5 ($1 + 2 + 3 + 5$) ถ้ากดสวิทช์อื่นที่นอกเหนือจาก 3 วิธีนี้ หลอดไฟจะไม่สว่าง

วิธีทดสอบ จะทดสอบเด็กเป็นรายบุคคลโดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ผู้ทดสอบแสดงเครื่องมือให้เด็กดูว่ามีสวิทช์ 6 อัน คือหมายเลข 1-6 และหลอดไฟ 1 ดวง

2. ผู้ทดสอบกศสวิตช์หมายเลข 6 และ 5 ให้เด็กสังเกตพบว่าหลอดไฟสว่าง

3. ผู้ทดสอบให้เด็กทดลองหาว่าสวิตช์ 4 อัน ที่อยู่ใต้นิ้วเดียวกัน คือ สวิตช์หมายเลข 1-4 อันไหนเมื่อกดรวมกับหมายเลข 5 แล้วทำให้หลอดไฟสว่างได้ เช่นเดียวกับสวิตช์หมายเลข 6

4. เมื่อเด็กเริ่มทำการทดลอง ผู้ทดสอบจะต้องคอยเตือนเด็กเสมอว่า เมื่อกดสวิตช์หมายเลข 5 ซึ่งต้องกดเป็นอันสุดท้ายในแต่ละวิธีแล้ว ไม่ว่าหลอดไฟจะสว่างหรือไม่ก็ตามจะต้องกดสวิตช์ที่กดค้างไว้กลับคืนทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มวิธีอื่นต่อไป

5. ในการทดลองครั้งแรก ๆ เด็กจะต้องทดลองกดสวิตช์อันใดอันหนึ่งใน 4 อัน แล้วกดสวิตช์หมายเลข 5 จนครบทั้ง 4 อัน ซึ่งปรากฏว่าไม่มีสวิตช์อันใดที่จะทำให้หลอดไฟสว่างได้ ผู้ทดสอบจะต้องพยายามชักจูงให้เด็กคิดหาวิธีเลือกกดสวิตช์นอกเหนือไปจากที่เด็กทดลองแล้ว และจะต้องตอบคำถามที่เด็กสงสัยโดยไม่บอกคำตอบหรือชี้แนะวิธีเลือกกดสวิตช์ให้กับเด็ก

6. เมื่อเด็กกดสวิตช์ทำให้หลอดไฟสว่างได้แล้ว ผู้ทดสอบจะต้องชักจูงให้เด็กพยายามทดสอบกดสวิตช์วิธีอื่น ๆ จนกระทั่งเด็กยืนยันว่ากดครบทุกวิธีแล้ว จึงหยุดการทดลอง

4. โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.1 ศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความกตัญญูทเวทีจากหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความกตัญญูทเวที

4.2 กำหนดชั่วโมงที่จะสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้

4.3 จัดกลุ่มหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเนื้อหา

4.4 สร้างแผนการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มหมายที่จัดไว้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

4.5 ทำแผนการสอนและกิจกรรมที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาแก้ไข

4.6 นำกิจกรรมและแผนการสอนไปทดลองสอนกับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุง แก้ไข
ให้เหมาะสมมากขึ้น

4.7 นำกิจกรรมและแผนการสอนที่แก้ไขไปทดลองอีกครั้งก่อน
นำไปทดลองจริง

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มแล้ว ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้
ความตั้งใจเกี่ยวกับความกตัญญูทกเวที และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญู
ทกเวที

2. หลังจากทำการทดสอบแล้วในข้อ 1 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ จึงทำการ
สอนเรื่องความกตัญญูทกเวที โดยวิธีสอนที่แตกต่างกัน คือ

กลุ่มที่ 1 ทดลองสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งแบ่งกิจกรรมกลุ่ม
สัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมเตรียมตัวเด็กในการเรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์
ใช้เวลา $\frac{1}{2}$ วัน

2. กิจกรรมที่สอนเกี่ยวกับความกตัญญูทกเวที ใช้เวลา
 $1\frac{1}{2}$ วัน ตามโครงการสอนในภาคผนวก ค

กลุ่มที่ 2 ทดลองสอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ ผู้สอนจะสอน
โดยวิธีบรรยาย ซึ่งประกอบด้วย การใช้อุปกรณ์การสอน เช่น รูปภาพ การเล่านิทาน
การยกตัวอย่างประกอบ การซักถาม และอภิปรายปัญหา เป็นต้น ใช้เวลาในการสอน
3 ชั่วโมงติดต่อกัน

ตามโครงการสอนในภาคผนวก ค

หมายเหตุ การทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีแก่กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเป็นผู้สอนเองทั้ง 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคา จากผู้วิจัย ถือว่าเป็นกลุ่มควบคุม

3. ภายหลังจากการทดลองสอนแล้ว ทำการทดสอบทันทีด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

4. หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ ทำการทดสอบซ้ำอีกครั้งด้วยแบบทดสอบชุดเดิมกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

5. นำผลที่ได้จากการทดสอบมาทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การจักรกระทำข้อมูล

1. นำผลจากการทดสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้กำหนดไว้
2. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที
3. ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบ
 - 3.1 การแจกแจงความโค้งปกติ (Normal Distribution)
 - 3.2 การเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Homogeneity of Variance)
4. หาค่าความแตกต่างระหว่างการทดสอบครั้งที่ 1 (pre-test) และการทดสอบครั้งที่ 2 (post-test) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม
5. ทดสอบความแตกต่างของผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที จากการทดสอบครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม

6. เมื่อค่าวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว จึงเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย เป็นรายคู่ โดยใช้ Newman-Keuls Test

7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างการทดสอบครั้งที่ 1 กับ การทดสอบครั้งที่ 3 และระหว่างการทดสอบครั้งที่ 2 กับ การทดสอบครั้งที่ 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อพิจารณาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) โดยใช้ t-test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร (Roscoe 1957 : 52)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าแปรปรวน ใช้สูตร (Ferguson 1966 : 67)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละข้อยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 175-176)

$$r_{tt} = \left(\frac{n}{n-1} \right) \left(\frac{S_t^2 - \sum pq}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

- เมื่อ S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
 p แทน สัดส่วนของคนที่ยอมรับในแต่ละข้อ
 q แทน สัดส่วนของคนที่ไม่ยอมรับในแต่ละข้อซึ่งเท่ากับ $1-p$

4. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดทัศนคติ โดยใช้ t-test

(วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 145)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

- เมื่อ $\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
 $\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ
 S_H^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
 S_L^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ
 n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่ม

5. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดทัศนคติ โดยใช้ Test-Retest

(วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 132)

$$r = \frac{N \sum X_1 X_2 - (\sum X_1)(\sum X_2)}{\sqrt{\{N \sum X_1^2 - (\sum X_1)^2\} \{N \sum X_2^2 - (\sum X_2)^2\}}}$$

- เมื่อ X_1, X_2 แทน คะแนนของนักเรียนแต่ละคนที่ได้จากการสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ตามลำดับ

N แทน จำนวนผู้เข้ารับการทดสอบทั้งสองครั้ง

6. หาค่าความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Winer 1971 : 206)

$$F_{\max} = \frac{S_{\text{largest}}^2}{S_{\text{smallest}}^2}$$

เมื่อ $S^2_{largest}$ แทน ความแปรปรวนที่มีค่าสูงสุด

$S^2_{smallest}$ แทน ความแปรปรวนที่มีค่าต่ำสุด

7. การแจกแจงแบบโค้งปกติ (Normal Distribution) (Kirk 1968:39)

$$\chi^2 = \frac{(N-1) \hat{\sigma}^2}{\sigma^2}$$

เมื่อ N แทน จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

$\hat{\sigma}^2$ แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

σ^2 แทน ความแปรปรวนที่กำหนดเพื่อการเปรียบเทียบ

8. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง (Winer 1971 : 45)

$$t = \frac{\bar{d}}{\sqrt{S_d^2/n}}$$

เมื่อ $\bar{d}$ แทน ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบสองครั้ง

S_d^2 แทน ความแปรปรวนของผลต่างของคะแนน

n แทน จำนวนคนในกลุ่ม

9. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับตัวแปรการทดลองของกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Lindquist 1953 : 211)

$$F = \frac{MS_A}{MS_W}$$

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่พิจารณาใน F-Distribution

MS_A แทน Mean Square ของตัวแปร A

MS_B แทน Mean Square ของตัวแปร B

MS_w แทน Mean Square ของตัวแปรภายในกลุ่ม

10. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผลการสอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) โดยใช้คะแนนจากการทดสอบก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐาน (Kirk 1968:480)

$$F = \frac{MS_{A(adj)}}{MS_{w(adj)}}$$

$$F = \frac{MS_{B(adj)}}{MS_{w(adj)}}$$

$$F = \frac{MS_{AB(adj)}}{MS_{w(adj)}}$$

เมื่อ F แทนค่าที่พิจารณาใน F-Distribution

$MS_{A(adj)}$ แทน Mean Square ของตัวแปร A ที่ปรับแล้ว

$MS_{B(adj)}$ แทน Mean Square ของตัวแปร B ที่ปรับแล้ว

$MS_{AB(adj)}$ แทน Mean Square ของ Interaction ของทั้งแปร A และ B

$MS_{w(adj)}$ แทน Mean Square ของตัวแปรภายในกลุ่ม

11. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วทีละคู่ โดยใช้ Newman-Keuls Test (Kirk 1968 : 91)

$$W_r = q_{r\alpha; r, v} \sqrt{\frac{MS_{error}}{n}}$$

- เมื่อ W_r แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย 2 ค่า
- r แทน ชั้นที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ห่างกัน
- q แทน ค่าจากตาราง Studentized Range
- v แทน ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
- n แทน จำนวนข้อมูลในแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}'$	แทน	คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
SS'	แทน	ค่าที่ปรับแล้วของผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	รายเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS'	แทน	ค่าที่ปรับแล้วของรายเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
q	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน q-Studentized Range
r	แทน	ขั้นที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ห่างกัน
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ
TC	แทน	กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม
C	แทน	กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาขั้นรูปธรรม
TF	แทน	กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม
S_d	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างของคะแนน
*	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม ทั้งแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทดแทน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบผลการทดลอง และเป็นการทดสอบสมมติฐานข้อ 1-3 ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้คะแนนจากการทดสอบครั้งที่หนึ่งเป็นตัวแปรร่วม และการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ เมื่อค่าของการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยวิธี Newman-Keuls Test

ตอนที่ 3 การทดสอบความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) เป็นการทดสอบสมมติฐานข้อ 4 โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มที่ใช้วิธีการแตกต่างกัน โดยใช้ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 หากค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทดแทน จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม

จากการนำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม โดยการทดสอบ 3 ครั้ง การทดสอบครั้งที่หนึ่งเป็นการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองสอน 15 วัน การทดสอบครั้งที่สองเป็นการทดสอบทันทีหลังจากที่ทำการทดลองสอนแล้ว และการทดสอบครั้งที่สามนี้เป็นการกระทำเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกักตุนกเวทียของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม จากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม

ระดับ พัฒนาการ ทางสติปัญญา	ค่า สถิติ	กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามวิธีการ								
		วิธีกลุ่มสัมพันธ์			วิธีสอนแบบธรรมชาติ			กลุ่มควบคุม		
		ครั้งที่			ครั้งที่			ครั้งที่		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
ขั้นก้าวไปสู่ ขั้นรูปธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	21.70	23.40	22.80	20.90	23.60	21.30	22.10	21.10	20.70
	S^2	27.34	30.04	42.84	9.43	24.71	34.46	17.21	27.43	35.12
ขั้นรูปธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	17.80	21.80	20.40	22.20	26.30	24.50	22.20	21.60	19.00
	S^2	33.51	44.84	28.27	36.84	35.12	40.28	26.40	30.93	42.67
ขั้นก้าวไปสู่ ขั้นนามธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	23.50	26.70	25.40	23.50	28.40	25.10	22.90	22.00	21.80
	S^2	31.39	24.23	31.82	10.50	20.04	48.32	8.99	22.89	14.84
รวม	N	30	30	30	30	30	30	30	30	30
	$\bar{X}$	21.00	23.97	22.87	22.20	26.10	23.63	22.40	21.57	20.50
	S^2	34.48	35.07	36.26	18.79	28.78	41.07	16.46	25.36	30.12

จากตาราง 2 แสดงว่าก่อนทำการทดลองสอน คะแนนเฉลี่ยจากผลการทดสอบ ความรู้ความเข้าใจ เรื่องความกักตุนกเวทียของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม มีความแตกต่างกันเล็กน้อยแต่มีความแปรปรวนของคะแนนแตกต่างกัน ภายหลังการทดลองสอนแล้วทำการทดสอบทันที จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย ซึ่งทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อทำการทดสอบครั้งที่สามซึ่งกระทำเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มลดลงมีค่าน้อยกว่าผลการทดสอบครั้งที่สอง แต่ก็ยังคงสูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ยกเว้นในกลุ่มควบคุมซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยจากผลการทดสอบครั้งที่สามน้อยกว่าผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูกตเวที ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสามกลุ่ม จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม

ระดับ พัฒนาการ ทางสติปัญญา	ค่า สถิติ	กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามวิธีการ								
		วิธีกลุ่มสัมพันธ์			วิธีสอนแบบธรรมชาติ			กลุ่มควบคุม		
		ครั้งที่			ครั้งที่			ครั้งที่		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
ขั้นก้าวหน้าไปสู่ ขั้นรูปธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	80.50	83.10	84.00	73.70	75.80	74.20	75.50	76.80	75.90
	S^2	33.17	36.10	53.33	34.46	35.96	44.84	34.28	22.62	10.99
ขั้นรูปธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	71.20	79.30	78.30	76.60	80.80	77.90	78.10	77.70	77.90
	S^2	106.18	75.12	84.46	69.16	58.18	85.88	81.88	34.90	72.99
ขั้นก้าวหน้าไปสู่ ขั้นนามธรรม	N	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	$\bar{X}$	77.80	85.00	83.60	80.20	84.80	84.80	81.10	81.20	82.70
	S^2	85.29	57.33	37.60	91.73	59.07	71.51	14.54	20.40	62.46
รวม	N	30	30	30	30	30	30	30	30	30
	$\bar{X}$	76.50	82.47	81.97	76.83	80.47	78.97	78.23	78.57	78.83
	S^2	85.50	58.12	61.41	67.94	61.57	82.72	45.98	27.91	53.87

จากตาราง 3 แสดงว่าก่อนทำการทดลองสอนคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูกตเวทีของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างกันเล็กน้อย แต่มีความแปรปรวนของคะแนนแตกต่างกัน ภายหลังจากทดลองสอนแล้วทดสอบทันที จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์และใช้วิธีสอนแบบธรรมชาติเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ในกลุ่มควบคุมนั้นคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อทำการทดสอบครั้งที่สามซึ่งกระทำเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาลดลงมีค่าน้อยกว่าผลการทดสอบครั้งที่สอง แต่ก็ยังคงสูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ยกเว้นในกลุ่มควบคุมซึ่งคะแนนเฉลี่ยมีค่าสูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่สองเล็กน้อย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบผลการทดลอง และทดสอบสมมติฐาน

1. เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูกตเวทีของกลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมคา และกลุ่มควบคุม จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สอง ดังแสดงในตาราง 4 และตาราง 5

ตาราง 4 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวทีของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สอง

การทดสอบ	ค่าสถิติ	กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์	กลุ่มที่สอนแบบธรรมคา	กลุ่มควบคุม
ครั้งที่หนึ่ง	$\bar{X}$	21.00	22.20	22.40
ครั้งที่สอง	$\bar{X}$	23.97	26.10	21.57
	S_d	3.58	2.82	4.53
	n	30	30	30
$t_{.01}=2.756$ $df=29$	t	4.54**	7.58**	1.01

** $p < .01$

จากตาราง 4 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคา มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. กลุ่มควบคุม มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวทีแตกต่างจากเดิมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 เปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีของ กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม
จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สอง

การทดสอบ	ค่าสถิติ	กลุ่มที่สอนโดย วิธีกลุ่มสัมพันธ์	กลุ่มที่สอน แบบธรรมดา	กลุ่มควบคุม
ครั้งที่หนึ่ง	$\bar{X}$	76.50	76.83	78.23
ครั้งที่สอง	$\bar{X}$	82.47	80.47	78.57
	S_d	5.14	5.01	4.79
	n	30	30	30
$t_{.01} = 2.756$ $df = 29$	t	6.35 **	3.97 **	0.38

** $p < .01$

จากตาราง 5 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
2. กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดามีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. กลุ่มควบคุม มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีแตกต่างจากเดิมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ทดสอบสมมติฐาน

เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 "วิธีการทั้ง 3 วิธีจะให้ผลในการสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีแตกต่างกันดังนี้

- 1.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที สูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุม

1.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทวดที่ สูงกว่ากลุ่มควบคุม"

ซึ่งทั้งนี้ทดสอบด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมโดยใช้คะแนนจากการทดสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม ดังแสดงในตาราง 6 และ 7

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดที่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

Source	SS'	df	MS'	F
วิธีการสอน	359.27	2	179.64	13.06 **
ระดับสติปัญญา	40.31	2	20.16	1.47
Interaction	15.77	4	3.94	0.29
Within	1100.70	80	13.76	
Total	1516.05	88		

$F_{.01} = 4.917, df = 2, 80$; $F_{.01} = 3.594$, $df = 4, 80$

** $p < .01$

จากตาราง 6 แสดงว่า

1. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดที่ภายหลังการทดลองของ กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมชาติ และกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่าจากการใช้วิธีที่แตกต่างกัน คือ การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมชาติ และวิธีควบคุม จะส่งผลให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูทวดที่ แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าวิธีใดส่งผลให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดที่มากกว่า จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดที่ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

มาเปรียบเทียบโดย Newman-Keuls Test ดังแสดงในตาราง 7

2. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่ ภายหลังการทดลองสอนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มในแต่ละระดับสติปัญญาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญหมายความว่าระดับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ขั้นรูปธรรม และขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม ไม่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่

3. ไม่มี Interaction ระหว่างระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีสอน หมายความว่าเมื่อใช้วิธีการแต่ละวิธีกับกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาต่างกันทั้งสามกลุ่ม ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทางด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่

ตาราง 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูทเวที่ เป็นรายคู่ในแต่ละวิธีการสอน โดยใช้ Newman-Keuls Test

วิธีการ		วิธีควบคุม	วิธีกลุ่มสัมพันธ์	วิธีสอนแบบธรรมชาติ
	$\bar{X}$	21.13	24.68	25.82
วิธีควบคุม	21.13	-	3.55 *	4.69 *
วิธีกลุ่มสัมพันธ์	24.68		-	1.14
วิธีสอนแบบธรรมชาติ	25.82			-
$q .95 (r, 87)$			2	3
			2.82	3.38
$q .95 (r, 87) \sqrt{MS_w/n}$			1.91	2.29

จากตาราง 7 แสดงว่า

1. กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ

สมมติฐานข้อที่ 1.1

2. กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูตกเวที แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1.1

3. กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูตกเวที สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1.2

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูตกเวที ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

Source	SS'	df	MS'	F'
วิธีการสอน	381.89	2	190.95	11.01 *
ระดับสติปัญญา	132.09	2	66.05	3.81 *
Interaction	57.86	4	14.47	0.83
Within	1387.81	80	17.35	
Total	1959.65	88		

$$F_{.05} = 3.123, df = 2, 80; \quad F_{.05} = 2.497, df = 4, 80$$

* $p < .05$

จากตาราง 8 แสดงว่า

1. ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูตกเวทีภายหลังการทดลองสอนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ และกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า จากการได้วิธีสอนที่แตกต่างกัน คือ การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมชาติ และ

วิธีควบคุม จะส่งผลให้เด็กมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ แตกต่างกัน แต่เพื่อให้ทราบว่าวิธีใดส่งผลให้เด็กมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ได้สูงกว่า จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบ โดย Newman-Keuls Test ดังแสดงในตาราง 9

2. ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ภายหลังการทดลองสอนของกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่ม ในแต่ละระดับสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่าระดับพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ขั้นรูปธรรม และขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม มีผลต่อทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่

3. ไม่มี Interaction ระหว่างสติปัญญาและวิธีสอน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3 หมายความว่าเมื่อใช้วิธีการแต่ละวิธีกับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาต่าง ๆ กันทั้งสามกลุ่ม ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในก้านทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่

ตาราง 9 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่เป็นรายคู่ ในแต่ละวิธีการสอน โดยใช้ Newman-Keuls Test

วิธีการ	วิธีควบคุม		วิธีสอนแบบธรรมชาติ	วิธีกลุ่มสัมพันธ์
	$\bar{X}'$	77.87	80.70	82.93
วิธีควบคุม	77.87	-	2.83 *	5.06 *
วิธีสอนแบบธรรมชาติ	80.70		-	2.23 *
วิธีกลุ่มสัมพันธ์	82.93			-
r			2	3
q .95 (r ,87)			2.82	3.38
q .95(r ,87) $\sqrt{MS_w/n}$			2.14	2.57

จากตาราง 9 แสดงว่า

1. กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที มากกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.1

2. กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดามีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.2

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 "ในกลุ่มเด็กที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับสติปัญญาต่างกันจะได้รับผลในการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทกเวทีแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 เด็กที่อยู่ในชั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรมจะได้รับผลในการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทกเวที สูงกว่าเด็กที่อยู่ในขั้นรูปธรรม และชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม

2.2 เด็กที่อยู่ในขั้นรูปธรรมจะได้รับผลในการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทกเวที สูงกว่าเด็กที่อยู่ในชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม

ตาราง 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที เป็นรายคู่ ในแต่ละระดับสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้ Newman-Keuls Test

ระดับสติปัญญา		TC	C	TF
	$\bar{X}$	80.43	82.84	84.13
TC	80.43	-	2.41	1.29
C	82.84		-	3.7
TF	84.13			-
r			2	3
q.95 (r, 27)			2.904	3.51
q.95 (r, 27) $\sqrt{MS_w/n}$			3.87	4.62

จากตารางที่ 10 แสดงว่าทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีภายหลังการทดลองในแต่ละระดับสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าที่ระดับสติปัญญาขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ขั้นรูปธรรม และขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรมของเด็กที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีไม่แตกต่างกัน

จากตาราง 6 แสดงว่าในกลุ่มเด็กที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับสติปัญญาต่างกันมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวทีไม่แตกต่างกัน

สรุป จากตาราง 6 และ 10 แสดงว่าในกลุ่มเด็กที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับสติปัญญาต่างกันจะได้รับผลในการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทเวทีไม่แตกต่างกันทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 (2.1 และ 2.2)

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 "ผลรวมของระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีการสอนจะให้ผลต่อการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทเวทีแตกต่างกัน"

จากตาราง 6 และ 8 แสดงให้เห็นว่าไม่มีผลรวม (Interaction) ระหว่างระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีสอน หมายความว่าเมื่อใช้วิธีการแต่ละวิธีกับกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาต่าง ๆ กันทั้งสามกลุ่ม ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

ตอนที่ 3 การทดสอบความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มที่ใช้วิธีการที่แตกต่างกัน โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ซึ่งการทดสอบครั้งที่สามนี้กระทำเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 "การใช้วิธีการสอนต่างกันทำให้มีความคงทนของการเรียนรู้เรื่องความกตัญญูทเวที่ต่างกันดังนี้

4.1 กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์จะมีความคงทนของการเรียนรู้ทั้งทางค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่

4.2 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมชาติไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ทั้งทางค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่ จากการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ ค่าสถิติ	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	21	22.87	23.97	22.87
n	30	30	30	30
Sd	3.64		3.74	
t	2.81**		1.79	

$$t_{.01} = 2.756, df = 29$$

จากตาราง 11 แสดงว่าคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที่ จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่คะแนนจากการทดสอบครั้งที่สอง และครั้งที่สาม มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าหลังจากการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์แล้วเป็นเวลา 15 วัน คะแนนจากการทดสอบครั้งที่สาม แม้ว่าจะลดลงเพียงเล็กน้อยก็ตามแต่ก็ยังสูงกว่าผลจากการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ามีความคงทนของการ

เรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4.1

ตาราง 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ ค่าสถิติ	ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	76.50	81.97	82.47	81.97
n	30	30	30	30
S_d	5.34		2.93	
t	5.62**		0.93	

$$t_{.01} = 2.756, \quad df = 29$$

จากตาราง 12 แสดงว่าคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สามมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่คะแนนจากการทดสอบครั้งที่สอง และครั้งที่สามมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าหลังจากการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์แล้วเป็นเวลา 15 วัน คะแนนจากการทดสอบครั้งที่สามแม้ว่าจะลดลงเพียงเล็กน้อยก็ความแท้ก็ยิ่งสูงกว่าผลจากการสอบครั้งที่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ามีความคงทนของการเรียนรู้ ด้านทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4.1

ตาราง 13 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญู
กตเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่
ที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคา

การทดสอบ ค่าสถิติ	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	22.20	23.63	26.10	23.63
n	30	30	30	30
Sd	4.34		4.26	
t	1.81		3.17 **	

$$t_{.01} = 2.576, \quad df = 29$$

จากตาราง 13 แสดงว่าคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที
จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สามแตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนจาก
การทดสอบครั้งที่สอง และครั้งที่สามมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
หมายความว่าหลังจากการสอนเรื่องความกตัญญูกตเวทีโดยวิธีการสอนแบบธรรมคาแล้วเป็น
เวลา 15 วัน คะแนนจากการสอบครั้งที่สามลดลงจากการสอบครั้งที่สอง ซึ่งทำให้มีความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยจากการสอบ
ครั้งที่สาม แม้ว่ามีค่าสูงกว่าผลจากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง แต่ก็มีความแตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ ด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่อง
ความกตัญญูกตเวที ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4.2

ตาราง 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมชาติ

การทดสอบ ค่าสถิติ	ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	76.83	78.97	80.47	78.97
n	30	30	30	30
Sd	5.76		5.37	
t	2.03		1.53	

$$t_{.05} = 2.045, \quad df = 29$$

จากตาราง 14 แสดงว่าคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สามแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สอง และครั้งที่สามแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าหลังจากการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมชาติแล้วเป็นเวลา 15 วัน ไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ ด้านทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4.2

ตาราง 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญู
กตเวที จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่
ที่สองกับครั้งที่สาม ในกลุ่มควบคุม

การทดสอบ ค่าสถิติ	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	22.40	20.50	21.57	20.50
n	30	30	30	30
S_d	5.05		4.23	
t	2.06 *		1.38	

$$t_{.05} = 2.045, \quad df = 29$$

จากตาราง 15 แสดงว่าคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที
จากการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 แต่ผลจากการทดสอบครั้งที่สอง และครั้งที่สามมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
สถิติ หมายความว่าเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน ความรู้
ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวทีลดน้อยไปจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที
จากคะแนนการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และคะแนนจากการทดสอบครั้งที่สองกับ
ครั้งที่สาม ในกลุ่มควบคุม

ค่าสถิติ	ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
$\bar{X}$	78.23	78.83	78.57	78.83
n	30	30	30	30
Sd	5.56		5.82	
t	0.59		0.25	

$$t_{.05} = 2.045, \quad df = 29$$

จากตาราง 16 แสดงว่าคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากการ
ทดสอบครั้งที่หนึ่งกับครั้งที่สาม และจากการทดสอบครั้งที่สองกับครั้งที่สาม มีความแตกต่าง
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าเมื่อสิ้นสุดการทดสอบครั้งที่สองไปแล้วเป็นเวลา
15 วัน ทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีไม่แตกต่างไปจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่ง
และครั้งที่สอง

ผลจากการศึกษาในตอนี่ 3 นี้ แสดงว่าในกลุ่มที่สอนโดยใช้วีซีดีกลุ่มสัมพันธ์จะมี
ความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดง
ความกตัญญูทเวที แต่กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดาไม่นมีความคงทนของการเรียนรู้
ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ซึ่งสอดคล้อง
กับสมมติฐานข้อที่ 4

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อจะไ้ทราบว่าการสอนเรื่องความกตัญญูทกเวทีแก่กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุม ทั้งสามกลุ่มนี้ กลุ่มใดจะไ้รับผลในการเรียนรู้มากที่สุด ในด้านต่อไปนี้

1.1 ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทกเวที

1.2 ทศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที

2. เพื่อศึกษาว่าการสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะมีผลแตกต่างกันระหว่างเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

3. เพื่อศึกษาร่วม (Interaction) ของวิธีการสอนและระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ที่มีต่อเรื่องความกตัญญูทกเวที

4. เพื่อศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) เรื่องความกตัญญูทกเวที จากการไ้ใช้วิธีการสอนต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจากเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน 3 ชั้นคือ

1. ชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม (The Transitional to Concrete Operations) จำนวน 30 คน

2. ขั้นรูปธรรม (The Period of Concrete Operations) จำนวน 30 คน

3. ขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม (The Transitional to Formal Operations) จำนวน 30 คน

เมื่อได้กลุ่มตัวอย่าง 90 คนแล้ว แบ่งเป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ 30 คน กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมชาติ 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน โดยให้เด็กในแต่ละกลุ่ม ฝึกพัฒนาการทางสติปัญญาทั้งสามขั้น ขั้นละ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวที จำนวน 35 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูกตเวที จำนวน 32 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. เครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในชั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม ซึ่งใช้เครื่องมือ 3 ชุด คือ

ก. เครื่องมือวัดเรื่องการรวมประเภท (Class Inclusion)

ข. เครื่องมือวัดเรื่องการอนุรักษ์ปริมาณที่ต่อเนื่อง (Conservation of Continuous Quantity)

ค. เครื่องมือวัดเรื่องการอนุรักษ์น้ำหนัก (Conservation of Weight)

3.2 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในชั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม

4. โครงการสอนเรื่องความกตัญญูกตเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติ

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำตามลำดับ ดังนี้

1. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทกเวที่ และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญู ทกเวที่

2. ทำการทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ หลังจากการทดสอบใน ข้อ 1 สิ้นสุดไปแล้วเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ กัน คือ

กลุ่มที่ 1 ทดลองสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งแบ่งกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมเตรียมตัวเกิดในการเรียนวิธีกลุ่มสัมพันธ์ใช้เวลา $\frac{1}{2}$ วัน
2. กิจกรรมที่สอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ใช้เวลา $1\frac{1}{2}$ วัน

ตามโครงการสอนในภาคผนวก ค

กลุ่มที่ 2 ทดลองสอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคา ใช้เวลาในการสอน 3 ชั่วโมง คิคต่อกัน

ตามโครงการสอนในภาคผนวก ค

หมายเหตุ การสอนเรื่องความกตัญญูทกเวที่ ทั้งกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอน ทั้งสองกลุ่มในเนื้อหาเดียวกัน

กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมคาจากผู้วิจัย ถือว่าเป็นกลุ่มควบคุม

3. ภายหลังจากการทดลองสอนแล้วทำการทดสอบทันทีด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทกเวที่ และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทกเวที่ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

4. หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ ทำการทดสอบซ้ำอีกครั้งด้วยแบบทดสอบ ซุกเคิม กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม

5. นำผลที่ได้จากการทดสอบมาทำการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

วิธีจักรกระทำกับข้อมูล

1. นำผลจากการทดสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้กำหนดไว้
2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที
3. ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบ
 - 3.1 การแจกแจงความโค้งปกติ (Normal Distribution)
 - 3.2 การเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Homogeneity of Variance)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการทดสอบครั้งที่หนึ่ง (Pre-test) และการทดสอบครั้งที่สอง (Post-test) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม
5. ทดสอบความแตกต่างของผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเรื่องความกตัญญูทเวทีของการทดสอบครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANCOVA) โดยใช้คะแนนจากการทดสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม
6. เมื่อค่าวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมกันมีนัยสำคัญทางสถิติแล้วจึงเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ Newman-Keuls Test
7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างการทดสอบครั้งที่หนึ่งกับการทดสอบครั้งที่สาม และระหว่างการทดสอบครั้งที่สองกับการทดสอบครั้งที่สาม ทั้งสามกลุ่ม เพื่อพิจารณาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) โดยใช้ t-test

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีแล้ว ผลปรากฏว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคามีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นมี

ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มปรากฏว่า การทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวที่โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมคา และวิธีควบคุมส่งผลให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า

2.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที่ สูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคา มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที่ สูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที่ แตกต่างจากกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ปรากฏว่า การทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวที่โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมคา และวิธีควบคุมส่งผลให้เด็กมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า

3.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ ดีกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคา มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ ดีกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ ดีกว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏว่า ในกลุ่มเด็กที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที่ แตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏว่า ในกลุ่มเด็กที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ผลการศึกษาผลร่วม (Interaction) ของระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และวิธีการสอน พบว่า ไม่มีผลร่วมของระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีการสอน

7. ผลการศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) ด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที เมื่อสิ้นสุดการทดลองสอนไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม พบว่า

7.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความคงทนของการเรียนรู้ โดยมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที สูงกว่า ผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดาไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ โดยมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที แตกต่างจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3 กลุ่มควบคุมมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที ลดลงต่ำกว่าผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ผลการศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) ด้านทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที เมื่อสิ้นสุดการทดลองสอนไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม พบว่า

8.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความคงทนของการเรียนรู้ โดยทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที สูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดาไม่มีความคงทนของการเรียนรู้

โดยมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ แตกต่างจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8.3 กลุ่มควบคุมมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที่ แตกต่างจากผลการทดสอบครั้งที่หนึ่งอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มภายหลังการทดลองสอนแล้ว ปรากฏว่า ทั้งสามกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่สอนโดยใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคา มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที่ สูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที่อย่างมีระบบ คือ มีผู้สอนโดยตรง มีจุดมุ่งหมายในการสอน มีเนื้อหา และมีโครงการสอนที่แน่นอน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้ได้รับความรู้ ความเข้าใจอย่างกว้างขวางและมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการสอนโดยตรงจากผู้สอนเพียงแต่เรียนรู้จากประสบการณ์ และสังคมรอบตัว ซึ่งอาจเป็นคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู แต่การได้รับความรู้โดยวิธีนี้อาจไม่ครอบคลุมเนื้อหาและถูกต้องเหมือนกับการได้ประสบการณ์ตรงจากผู้สอนที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มที่ได้รับการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที่นี้ ผู้สอนได้ใช้อุปกรณ์และกิจกรรมมาประกอบในการเรียนการสอน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (สุมณ อมรวิวัฒน์ 2505 : 35) ได้เสนอแนะการสอนศีลธรรม ว่า ควรใช้อุปกรณ์การสอนช่วย เพื่อโยงธรรมทั้งหลายให้เป็นรูปธรรมที่ผู้เรียนจะเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ จิราวัฒน์ ชีรเวทย์ (จิราวัฒน์ ชีรเวทย์ 2514 : 51-53) วิจัยพบว่า การใช้อุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ในการสอนจะช่วยส่งเสริมด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที ที่ปรับแล้วของกลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมมาเปรียบเทียบกัน ปรากฏว่า ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ชวลี นาคทัต (ชวลี นาคทัต 2524 : 43-44) ซึ่งพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต แตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมมาเปรียบเทียบกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ พัชรีย์ เอี่ยมทัศน และปัทมา เทพจักรพงศ์ (พัชรีย์ เอี่ยมทัศน 2518 : 49 , ปัทมา เทพจักรพงศ์ 2516 : 85) ซึ่งพบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมมาเปรียบเทียบกัน อย่างจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านวิธีการ แต่เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองสอนเหมือนกันทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในเรื่องความกตัญญูทเวทีนี้ มิใช่เรื่องแปลกใหม่สำหรับเด็กไทย เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวซึ่งตกทอดมาในเรื่อถึงต้องเป็นคนที่มีความกตัญญูทเวที เนื่องจากเป็นค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทย (สุนทรี โคมิน 2522 : 78) ด้วยเหตุนี้วิธีการสอนที่ต่างกันจึงไม่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูทเวที

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ภายหลังจากการทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวที พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมมาเปรียบเทียบต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ก็กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีมีความรู้เรื่องความกตัญญูทเวทีมากขึ้น และอย่างถูกต้อง ซึ่งการที่นักเรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้องนั้นก็ป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้น ดังที่ ไทรแอนดิส (Triandis 1971 : 3) กล่าวว่า สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทัศนคติประการหนึ่งก็คือ การได้รับข้อมูล

ใหม่ สื่อสารมวลชน และอื่น ๆ

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที ที่ปรับแล้วของกลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมคามาเปรียบเทียบกัน ปรากฏว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที คือกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนแบบธรรมคา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีสภาพการเรียนรู้การสอนแตกต่างจากการสอนแบบธรรมคา เพราะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนที่เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Active Learning) นั้นจะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาและการเรียนการสอน มากกว่าการสอนที่เด็กเป็นฝ่ายรับความรู้แต่ฝ่ายเดียว (Passive Learning) เช่นการวิจัยของ ไพโรจน์ พูลยรัตน์ , จรรณี ทิวกุล ฐิติมา ช่างไม้ และจุไร รังสิกรรพุน ที่ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดคมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสงขลา นครปฐม ราชบุรี และอยุธยา ตามลำดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น คือกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน ด้วยเหตุนี้ วิธีกลุ่มสัมพันธ์มีลักษณะการเรียนการสอนที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง อีกทั้งมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน จึงสามารถทำให้เด็กที่เรียนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม และสูงกว่าวิธีการสอนแบบธรรมคา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ปัทมา เพทอัครพงศ์ , พัชรี เข็มทัศนมณฑา ธงอินเนตร , นันทนา เทพวรวิทย์ , สุภาพรรณ พวงจันเพชร และ วิริยะ นุชชะนิวาสน์ ที่ศึกษาเปรียบเทียบการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และการสอนแบบธรรมคา ในวิชาต่าง ๆ พบว่า การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีทัศนคติดีกว่าการสอนแบบธรรมคา

3. ผลการศึกษาดูการสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ของเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งทั้งนี้เป็นเพราะว่า ความกตัญญูทเวที

เป็นคุณธรรมที่เด็กได้รับการปลูกฝังมาแล้วตั้งแต่อยู่ในบ้าน จากบิดามารดา และจากสังคมรอบ ๆ ตัว ดังนั้นเด็กส่วนใหญ่จึงจะมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดที่เป็นอย่างดี ดังเช่น การวิจัยของ ทิพย์สุภา นิลสินธพ (ทิพย์สุภา นิลสินธพ 2522 : 33) พบว่า เด็กเริ่มมีจริยธรรมเรื่องความกตัญญูทวดที่เหนือเกณฑ์ 80 % ตั้งแต่อายุ 4 ปี นอกจากนี้ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมักรการ (สุนทรี โคมิน และสนธิ สมักรการ 2522 : 334-335) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมไทย พบว่าลักษณะค่านิยมของคนไทยนั้นมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งมีการแบ่งความสัมพันธ์อย่างละเอียดก่อนกลุ่มค่านิยมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสังคมไทยมากที่สุด คือ ความกตัญญูทวดที่ การรักษาน้ำใจ ความเกรงใจต่อผู้มีบุญคุณ ต่อผู้ใหญ่ และบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงกล่าว ระวังพัฒนาการทางสติปัญญาจึงไม่มีผลต่อการเรียนรู้ในเรื่องความกตัญญูทวดที่ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิรัช จาปนอม (วิรัช จาปนอม 2520 : 62) ที่พบว่า การศึกษาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับการคิดทางเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่มีความสัมพันธ์กัน และการวิจัยของ สุริยา เหมกะศิลป์ (สุริยา เหมกะศิลป์ 2521 : 58) ที่พบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กันแต่ประการใด

4. จากการศึกษาความร่วมมือ (Interaction) ของระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และวิธีสอน พบว่า ไม่มีผลร่วมระหว่างระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และวิธีการสอน นั่นคือ เมื่อใช้วิธีการแต่ละวิธีกับกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาก่าง ๆ กันทั้งสามกลุ่ม ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งทางค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทวดที่

5. จากการศึกษาเรื่องความคงทนของการเรียนรู้ (Retention) ภายหลังสิ้นสุดการทดลองสอนไปแล้วเป็นเวลา 15 วัน ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการสอนต่างกัน พบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ นั้น มีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทวดที่ ส่วนกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา ไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางค่านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเรื่องความกตัญญูทวดที่ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พัชรีย์ เอี่ยมทัศน์, มณฑา ชงอินเนตร และ

สุภาพรณ พวงจันทเพชร ที่พบว่า การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ นอกจากจะทำให้มีความรู้ และทัศนคติมากขึ้นกว่าเดิมแล้ว ยังสามารถที่จะคงความรู้ และทัศนคตินั้นไว้ได้หลังจาก เรียนไปแล้วเป็นเวลา 1 เดือน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ วิริยะ บุญยะนิวาสน์ และ อัจฉรา จตุพิศพร (วิริยะ บุญยะนิวาสน์ 2523 : 40-45 , อัจฉรา จตุพิศพร 2523 : 44) ที่ได้วิจัยการใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลจากการวิจัยพบว่า หลังจากการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนมีทัศนคติทางจริยธรรมสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน ก็ยังคงทัศนคตินี้ไว้ได้ การที่กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความคงทนของการเรียนรู้นั้น เนื่องด้วยการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์นี้ เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็น การอภิปรายในกลุ่มย่อย เกม ละคร ซึ่งล้วนแล้วส่งผลให้เด็กได้มีความรู้ ความเข้าใจ อย่างแท้จริง ไม่ได้เกิดจากการท่องจำ หรือเกิดจากการฟังแต่ฝ่ายเดียว จึงทำให้เนื้อหาที่ได้เรียนนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน อันมีผลให้ผู้เรียนจดจำได้ดีกว่าเนื้อหาที่ไม่มีความหมายต่อเขา ด้วยเหตุนี้ การสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์จึงทำให้ผู้เรียนมีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยคิดว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่เหมาะสม ในการสอนเรื่องความกตัญญูทศเวที ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งในสังคม แม้ว่าเด็กจะมีความรู้ ความเข้าใจอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน แต่ความกตัญญูทศเวทีในสังคมไทยให้ความสำคัญต่อบุคคล มาก เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกตัญญู ทศเวทีต่อพระมหากษัตริย์นั้น เด็กมีความรู้ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จากการที่ก่อนทำการทดลองสอน ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปทดสอบหาคำอ่านาจำแนก และความยากง่ายกับเด็กที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าข้อสอบที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่าย และไม่สามารถจะหาคำอ่านาจำแนกได้ เพราะเด็กส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้อง ซึ่ง ผู้วิจัยคิดว่า เนื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น เป็นสถาบันที่คนไทยเทิดทูน เคารพอย่าง สูงสุด สืบทอดกันมานับตั้งแต่โบราณกาล จนกระทั่งทุกวันนี้ ประกอบกับพระราชกรณียกิจของ

พระมหากษัตริย์ไทยนั้นเป็นที่ประทับใจ และซาบซึ้งของคนไทยโดยถ้วนหน้า กว๊านใหญ่นี้
 เด็กส่วนใหญ่จึงมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทวดเที๋ ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
 และอีกประการหนึ่ง คือ แบบทดสอบที่สร้างขึ้นอาจยังไม่สามารถทดสอบได้กว้างขวาง และ
 ครอบคลุมเนื้อหาค่านี้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะต้องศึกษาเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น ส่วนสาเหตุที่
 สังคมไทยให้ความสำคัญต่อการแสดงความกตัญญูทวดเที๋ต่อบุคคลนั้น ผู้วิจัยคิดว่า สาเหตุหนึ่ง
 อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนา ที่ได้กล่าวถึงการตอบแทนบุญคุณบุคคลที่มีพระคุณ
 ก็คือ ทิศาหก ที่กล่าวถึงบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องของสัมพันธคุุจิศที่อยูรอบตัว
 เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ พระสงฆ์ เป็นต้น

ส่วนความกตัญญูทวดเที๋ ต่อ สัตว์ที่มีบุญคุณ กันไม่ แม่น้ำ แม้ว่าแต่เดิมคนไทยจะ
 มีความเชื่อบางประการที่แสดงให้เห็นว่ามีความกตัญญูทวดเที๋ เช่น ไหว้แม่โพสพ การ
 ขอขมาแม่คงคา เหล่านี้เป็นต้น แต่ในปัจจุบัน เด็กไทยที่รับรู้เรื่องราวเหล่านี้ลดลงมาก
 กว๊านใหญ่นี้ จากการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ พบว่า เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง
 ความกตัญญูทวดเที๋ ต่อสิ่งแวดลอมน้อยลงกว่าค่านอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า น่าจะได้ให้ความรู้
 ความเข้าใจแก่เด็ก ถึงเรื่องประโยชน์และบุญคุณของสิ่งแวดลอมให้มากขึ้น อันจะเป็นการ
 ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ทางการศึกษา

1.1 การสอนเรื่องความกตัญญูทวดเที๋ โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ สามารถนำ
 ไปใช้กับเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ตั้งแต่ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม เป็นต้นไป คือตั้งแต่
 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.2 วิธีกลุ่มสัมพันธ์นี้อาจใช้สอนเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรม และทำ
 ให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดี ต่อเรื่องนั้น ๆ ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น
 กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียน จึงน่าจะนำวิธีกลุ่มสัมพันธ์นี้ไปปลูกฝังจริยธรรม
 ให้แก่เยาวชน

1.3 ในการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที ซึ่งมีเนื้อหาในเรื่องความกตัญญูทเวที ต่อ บุคคลผู้มีบุญคุณ ต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม นั้น ควรจะสอนโดยเน้นเนื้อหาทางค่านิยมความกตัญญูทเวที ต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ต้องการให้สมาชิกของสังคมช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.4 ควรสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยสอนถึงการนำคุณธรรมนี้ไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับคุณธรรมด้านอื่น ๆ ด้วย

1.5 สำหรับผู้ที่จัดกิจกรรมค่ายพักแรม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ควรนำวิธีกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้กับกลุ่มกิจกรรมเหล่านั้น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมอันจำเป็น ต่อการทำกิจกรรมของกลุ่มให้สำเร็จตามเป้าหมาย

2. สำหรับการวิจัย

2.1 ควรจะทดลองสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาคำว่าขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม เพื่อจะได้ทราบว่า จะสามารถสอนคุณธรรมเรื่องนี้กับเด็กระดับใดได้บ้าง

2.2 ควรจะมีการสำรวจคุณธรรมเรื่องความกตัญญูทเวที ว่าปัจจุบันนี้เด็กไทยมีความกตัญญูทเวที ต่อบุคคล หรือ ต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม มากน้อย เพียงใด เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงเนื้อหาในการสอนให้เหมาะสมต่อไป

2.3 ควรจะศึกษาองค์ประกอบ หรือตัวแปรต่าง ๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดู หรือ ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่อาจมีผลต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีของเด็ก

2.4 ควรจะได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่าง ความกตัญญูทเวที และคุณธรรมอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม กองวัฒนธรรม ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย 2521, 172 หน้า
"การศึกษาวันนี้" สามัญศึกษา 6 : 9 ตุลาคม - พฤศจิกายน 2523
"การส่งเสริมจริยศึกษาโดยนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในโรงเรียน" สามัญศึกษา
10 : 7-12 ตุลาคม 2522
จิราวัฒน์ ชีรเวทย์ การทดลองสอนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ภาพยนตร์
และสไลด์ วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 80 หน้า อักษรย่อ
จุไร รังสิกรรพุม การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
2523, 56 หน้า อักษรย่อ
ฉันทนา ภาคบงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วย"วันสำคัญของชาติ"ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 164 หน้า
ชวลี นาคทัต อิทธิพล ของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม
และความมีวินัยแห่งตน วิทยานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2524, 189 หน้า อักษรย่อ
วิจิตรา ช่างไม้ การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นจังหวัดราชบุรี
วิทยานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 49 หน้า
อักษรย่อ
ดวงเดือน พันธุมนาวิน จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา ไทยวัฒนาพานิช 2524,
58 หน้า
ทิพย์สุภา นิลสินขพ ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2522, 58 หน้า อักษรย่อ
ทัศนดา แชนดี และเยาวพา เคชะคุปต์ "ประวัติความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์"
ใน กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1 บุรพาศิลป์ 2522, 49 หน้า
นันทนา เทพบริรักษ์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วย "พลังงาน" โดย
วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมคานในชั้นประถมศึกษาปีที่หก วิทยานิพนธ์
ก.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 64 หน้า อักษรย่อ

- "แนวการสอนจริยศึกษาเรื่องความกตัญญูคุณเวทิต" คู่มือครูจริยศึกษาภาคปฏิบัติ เรื่องแนวการสอนจริยศึกษา สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 2520, 77 หน้า
- ปัทมา เพ็ชรพงศ์ การสอนอ่านเอาเรื่องภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่ม วิทยานิพนธ์ ค.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 183 หน้า อักสาวเนา
- พัชรีย์ เอี่ยมทัศน์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ ค.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 165 หน้า อักสาวเนา
- ไพโรจน์ พูลยรัตน์ การทดลองถ่ายเทอบรมรกดทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในเขตการศึกษา 3 วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 153 หน้า อักสาวเนา
- มณฑา ชงอินเนตร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรขาคณิต โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ ค.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 201 หน้า อักสาวเนา
- เยาวพา เกษะคุปต์ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ค.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 297 หน้า อักสาวเนา
- วรรณิ์ ทิวกุล การทดลองการถ่ายเทอบรมรกดทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2524, 50 หน้า อักสาวเนา
- วิเชียร เกตุสิงห์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523, 181 หน้า
- วิเชียร เกตุสิงห์ หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523, 160 หน้า
- วิเชียร ทองนุช การเปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู และภูมิหลังการสังคมต่างกัน วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 119 หน้า อักสาวเนา
- วิรัช จาปนอม เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานคร และในชนบท

- ปริญญานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 73 หน้า
 อักสำเนา
- วิริยะ บุญเย็นนิวาสน์ การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับ
การสอนแบบธรรมคารระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ หก วิทยานิพนธ์ ศศ.บ มหาวิทยาลัยเกษตร
 ศาสตร์ 2523, 145 หน้า อักสำเนา
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย โรงพิมพ์ ศาสนา
 2523, 157 หน้า
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ฉบับทดลอง 2523, 605 หน้า
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมศาสนา คู่มือจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 2521, 119 หน้า
- ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กรุงเทพฯ
 2521, 426 หน้า
- สวนา พรพัฒน์กล เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการแนะแนวในโรงเรียนของสำนักงาน
การศึกษาของเอกชนในวันที่ 23 มีนาคม 2525, 8 หน้า
- สุนทร โคมิน และสนิท สัมกรการ ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจ
วัด สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2522, 355 หน้า
- สุภาพรณ พวงจันเพชร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย"คุณธรรมเสริมสร้าง
ลักษณะนิสัย" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมคา ในชั้นประถม
ศึกษาปีที่หก วิทยานิพนธ์ ก.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 145 หน้า อักสำเนา
- สุนน อมรวิวัฒน์ การใช้แวคล้อมในการสอนศีลธรรม ศูนย์ศึกษา พฤษภาคม 2505, 97 หน้า
- สุพัตรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2520, 194 หน้า
- สุริยา เหมตะศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ะกับสติปัญญาและการยอมรับตนเองของ
เด็กวัยรุ่นตอนต้น ปริญญานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521,
 48 หน้า อักสำเนา
- สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กในเมืองและชนบทในเรื่อง
ความคิดในชั้นปฏิบัติการค่านามธรรมและสิ่งกีดกันความน่าจะเป็น ปริญญานิพนธ์ กศ.ม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 82 หน้า อักสำเนา
 อธิศักดิ์ ทองบุญ "การสอนจริยศึกษาแก่เด็ก" คุณปริทัศน์ ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก 2522,
 167 หน้า

อัญณา จตุรพิชพร การใช้วิธีการบูรณาการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรม ระดับชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ปริณฎานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523,
 146 หน้า อักสำเนา

อาภา ถนัดช่วง "แนวคิดในการสอนวิชาจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย"
ประชาศึกษา 5 : 3 ธันวาคม 2521

Baldwin, Alfred L. Theories of Child Development. New York,
 John Wiley & Sons, Inc., 1968. 618p.

Ferguson, George A. Statistic Analysis. London, McGraw-Hill
 Kogakusha, Ltd., 1971. 492p.

Flavell, J.H. The Developmental Psychology of Jean Piaget.
 New Jersey, D. Van Nostrand Company, 1963. 472p.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, McGraw-
 hill Book Company Inc., 1959. 676p.

Kirk, Roger E. Experimental Design Procedures for The
Behavioral Sciences. California, Wadsworth Publishing
 Company, Inc., 1968. 577p.

Kohlberg, Lanelence. "Moral Stage and Moralization: The
 Cognitive Development Approach", in T. Lickona (ed).
Moral Development and Behavior: Theory, Research and
Social Issues. New York, Hoit, Rinehart and Winston,
 1976. 430p.

- Lickona, T. "Research on Piaget 's Theory of Moral Delvelopment", in T. Lickona (ed). Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1976. 430p.
- Lindquist, E. F. Design and Analysis of Experiments in Psychology and Education. Boston, Houghton Mifflin, 1953. 373p.
- Linzey, Cardner. and Aronson, Elliod. The Handbook of Social Psychology. Vol 3, New York, Addison Wesley Publishing Co, 1969.
- Mays, Elilen M., " An Investigation of The Relationship of Moral and Cognitive Modes of Thought in Second and Fifth Grade Children". Dissertation Abstracts, 36 : 1, 191-A, 1975
- Piaget, J. and Barbell Inheider. The Psychology of the Child. trans by Helem Weaver, New York, Basic Book, Inc., 1969. 173p.
- Piaget, J. The Origins of Intelligence in Children. translated by Margaret Cook, New York, International Universities Press, 1952. 419p.
- Roscoe, J.T. Fundamental Research Statistics for The Behavioral Science. 2nd.ed. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969. 483p.
- Shaw, M.E., and Wright, J.M. Scales for the Measurement of Attitudes. New York, McGraw-Hill Inc., 1967. 604p.

- Tissana Tiansame A Model for Pre-Service Teacher Training in Human Relations for Thailand. Unpublished Ph.D Thesis, Arizona State University, 1972. 257p.
- Triandis, Harry C. Attitude and Attitude Change. New York, John Wiley & Sons, Inc., 1971. 232p.
- Winer, B.J. Statistical Principles in Experimental Design. 2 nd. ed. New York, McGraw-Hill, Inc., 1971. 907p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที

ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ
เรื่องความกตัญญูทเวที

แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที

ค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ตามรายข้อของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดง
ความกตัญญูทเวที

ภาคผนวก ค

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยวิธีการสอนแบบธรรมคา

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

ภาคผนวก ง

เนื้อหาเรื่องความกตัญญูทเวที

ภาคผนวก จ

แสดงการทดสอบสมมติฐานเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาคผนวก ก

การร่างกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	เวลา ที่ใช้ สอน	จำนวนข้อ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ	จำนวนข้อ ทดสอบวัดทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1. ความหมายของความ กตัญญูทุกเวที	30 นาที	3	—	1. นักเรียนสามารถ บอกความหมายของ ความกตัญญูทุกเวที	ข้อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 1 3,4
2. ผู้มีบุญคุณและสิ่งที่มี บุญคุณ 2.1 ผู้มีอุปการคุณ โดยธรรมชาติ 2.2 ผู้มีอุปการคุณ โดยหน้าที่ 2.3 บุพพการี	45 นาที	5	—	1. นักเรียนสามารถ บอกได้ว่าใครและสิ่ง ใดที่มีบุญคุณ 2. นักเรียนสามารถ บอกได้ว่าใครเป็นผู้มี อุปการคุณโดยธรรม- ชาติหรือโดยหน้าที่ 3. นักเรียนสามารถ อธิบายความหมายของ บุพพการีได้	ข้อสอบวัด ความรู้ ความ เข้าใจข้อ 2, 5,6,7,8
3. การแสดงความ กตัญญูทุกเวทีตามฐานะ หน้าที่ 3.1 กตัญญูทุกเวทีต่อ บุคคล	1 ชั่วโมง	9	11	1. นักเรียนสามารถ บอกได้ว่าจะแสดง ความกตัญญูทุกเวทีได้ อย่างไร 2. นักเรียนอธิบายได้ ว่าวิธีแสดงความกตัญญู ทุกเวทีแสดงในฐานะ	ข้อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 9, 10,12,13,16 17,18,19,20 ข้อสอบวัด ทัศนคติข้อ 1,2

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	เวลา ที่ใช้ สอน	จำนวนข้อ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ	จำนวนข้อ ทดสอบวัดทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
3.2 กติบัญญัติเวที สัตว์ที่มีบุญคุณ		2	3	ใดได้บ้าง 3. นักเรียนบอกได้ว่า จะปฏิบัติตนเพื่อแสดง ความกตัญญูเวที ในแต่ละฐานะหน้าที่ ได้อย่างไร	3,4,5,6,7 8,10,11,23 ข้อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 31 32 ข้อสอบวัด ทัศนคติข้อ 29
3.3 กติบัญญัติเวที ชาติ		4	5		30,31 ข้อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 25 26,27,28 ข้อสอบวัด ทัศนคติข้อ 18
3.4 กติบัญญัติเวที ศาสนา		2	2		19,21,22,32 ข้อสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 29 30 ข้อสอบวัด ทัศนคติ 24,25

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	เวลา ที่ใช้ สอน	จำนวนข้อ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ	จำนวนข้อ ทดสอบวัดทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
3.5 กติบัญญัติเวทีต่อ พระมหากษัตริย์		2	1		ข้อทดสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 14 15, ข้อสอบวัด ทัศนคติข้อ 9
3.6 กติบัญญัติเวทีต่อ ครอบครัว		1	—		ข้อทดสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 11
3.7 กติบัญญัติเวทีต่อ โรงเรียน		3	3		ข้อทดสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 22 23, 24 ข้อทดสอบวัด ทัศนคติข้อ 14
3.8 กติบัญญัติเวทีต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ		3	3		15, 16 ข้อทดสอบวัด ความรู้ความ เข้าใจข้อ 33 34, 35 ข้อทดสอบวัด ทัศนคติข้อ 26 27, 28

ตารางกำหนดหน้าที่นักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	เวลา ที่ใช้ สอน	จำนวนข้อ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ	จำนวนข้อ ทดสอบวัดทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
4. การนำความสำคัญไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง 4.1 การเลือกแสดง ความสำคัญทุกเวทีที่ ส่วนรวมมากกว่าส่วน บุคคล	25 นาที	1	4	1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าการนำความสำคัญทุกเวทีไปปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้อง	ข้อทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจข้อ 21 ข้อทดสอบวัดทัศนคติข้อ 12 13, 17, 20

ภาคผนวก ข

- แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความมั่งคั่งยุคทเวที
- ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความมั่งคั่งยุคทเวที
- แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความมั่งคั่งยุคทเวที
- ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยงของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความมั่งคั่งยุคทเวที

แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที

คำชี้แจงในการตอบแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับนี้ต้องการถามความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที
คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบฉบับนี้ ไม่มีผลเกี่ยวข้องกับคะแนนสอบประจำภาค ของนักเรียนแต่
อย่างไรทั้งสิ้น จึงขอให้นักเรียนตอบตามความรู้ที่นักเรียนมีอยู่ และพยายามทำทุกข้อด้วย
(แบบทดสอบมี 35 ข้อ)

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบทดสอบ อย่างดียิ่ง

วิธีตอบแบบทดสอบ

1. ให้นักเรียนอ่านคำถามนี้ให้ชัดเจน แล้วเขียนเครื่องหมาย $\times$ ลงในช่องซึ่ง
ตรงกับตัวอักษร ก ข ค หรือ ง ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ของแต่ละข้อ
ลงในกระดาษคำตอบเท่านั้น

ตัวอย่าง

ข้อ ๐. บุคคลใดที่สมควรจะกตัญญูทเวที

- ก. เด็ก
- ข. ผู้ใหญ่
- ค. นักเรียน นักศึกษา
- ง. ทุก ๆ คน

ถ้านักเรียนคิดว่าข้อ ง ก็คือคำตอบที่ถูกต้องก็เลือกตอบข้อ ง ลงในกระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
๐				$\times$

2. ในกรณีที่นักเรียนเลือกตอบไปแล้วแต่ต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ง เป็นข้อ
ค ให้ขีดเส้นฆ่าคำตอบเดิม แล้วกาเครื่องหมายใหม่ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง
๐			$\times$	$\times$

๐. ข้อใดเป็นลักษณะของความกตัญญูทวดที่
 - ก. มีความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น
 - ข. สำนึกในคุณความดีของผู้อื่น
 - ค. ไม่เบียดเบียนใครให้เกิดกรั่น
 - ง. บริจาคและช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ยาก
๐. นักเรียนควรแสดงความกตัญญูทวดที่ต่อใครบ้าง
 - ก. พ่อแม่ และครู
 - ข. บรรพบุรุษของเรา
 - ค. ผู้ที่มีคุณความดีน่ายกย่อง
 - ง. ทุกคนที่ได้เคยช่วยเหลือเกื้อหนุนเราไม่ว่าในทางใด
๐. นักเรียนจะแสดงความกตัญญูแก่ผู้มีพระคุณอย่างไร
 - ก. ทำให้ผู้มีพระคุณมีความสุข
 - ข. ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง
 - ค. ช่วยเหลือและตอบแทนผู้มีพระคุณในสิ่งที่ถูกต้อง
 - ง. ทุกข้อที่กล่าวมา
๐. ข้อใดที่ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูทวดที่
 - ก. นับถือผู้มีพระคุณที่เป็นคนดี
 - ข. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ
 - ค. บำรุงและรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์
 - ง. ทุกข้อที่กล่าวมา

หมายเหตุ

ฉบับสมบูรณ์อยู่ที่ภาคจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

ตาราง แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัด
ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความมั่งคั่งทุกเวที

ข้อ	ค่า p	ค่า r	ข้อ	ค่า p	ค่า r
1	.54	.37	19	.38	.28
2	.63	.25	20	.54	.36
3	.78	.55	21	.55	.32
4	.55	.32	22	.77	.60
5	.41	.53	23	.50	.26
6	.58	.29	24	.63	.63
7	.35	.23	25	.51	.24
8	.53	.35	26	.67	.45
9	.65	.37	27	.62	.57
10	.34	.42	28	.64	.50
11	.75	.60	29	.63	.59
12	.71	.43	30	.67	.54
13	.59	.27	31	.62	.44
14	.34	.22	32	.63	.48
15	.28	.39	33	.74	.74
16	.60	.41	34	.71	.52
17	.57	.43	35	.63	.59
18	.56	.38			

แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูแก่เวที

1. คำแนะนำ แบบทดสอบวัดทัศนคตินี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ผู้ตอบแต่ละคนจะตอบแตกต่างกันไปตามความคิดเห็น ความรู้สึกและประสบการณ์เฉพาะตัว ขอให้นักเรียนอ่านอย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่า เห็นด้วยกับการกระทำของบุคคลในเรื่องเรื่องมากน้อยเพียงใด

2. วิธีตอบ ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย (X) ลงในข้อ ก ข หรือ ค เพียงคำตอบเดียวเท่านั้น ในแต่ละข้อ ลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างการตอบแบบทดสอบ

ข้อ ๐. เมื่อโรงเรียนมีงานประจำปี สมชายมักจะมาช่วยโรงเรียนเสมอ

นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมชาย หรือไม่

ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย

ถ้านักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมชาย ก็เลือกตอบข้อ ก

ข้อ	ก	ข	ค
๐	X		

3. แบบทดสอบนี้ไม่มีผลเกี่ยวข้องกับคะแนนสอบประจำภาคของนักเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น การที่นักเรียนตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง เป็นประโยชน์อย่างมากในการที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป ดังนั้นจึงขอให้นักเรียนตอบคำถามทุกข้ออย่างจริงจัง (แบบทดสอบมี 32 ข้อ)

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบทดสอบอย่างดียิ่ง

๐. แม่ของเฉลิมมีอาชีพขายข้าวแกง ทุก ๆ เช้าเฉลิม ซึ่งเป็นคนเรียนเก่ง มักจะอ่านหนังสือก่อนไปโรงเรียนเสมอเพื่อให้ได้คะแนนดี จึงไม่เคยช่วยแม่ทำอะไรเลย
- นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเฉลิม หรือไม่
- ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย
๐. พ่อของไพลย์กำลังเมาเหล้าเดินอยู่กลางถนน บังเอิญไพลย์และเพื่อน ๆ ซึ่งไม่รู้จักกับพ่อ เดินมาพบเข้า ไพลย์จึงแยกทางกับเพื่อนมาช่วยพยุงพ่อกลับบ้าน ทำให้ถูกต่อว่าที่ทั้งเพื่อน อีกทั้งยังได้รับการล้อเลียนจากเพื่อน ๆ อีกด้วย
- นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของไพลย์ หรือไม่
- ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย
๐. วันอาทิตย์ที่บ้านของสมจิตจะซ่อมแซมและทาสีใหม่ สมจิตตั้งใจจะไปทำการบ้านที่บ้านเพื่อน แม่ของสมจิตอนุญาตให้ไปได้ แต่สมจิตก็อยู่บ้านช่วยแม่ วันจันทร์เพื่อนของสมจิตจึงต่อว่าที่ไม่มาที่บ้าน
- นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมจิต หรือไม่
- ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย
๐. ทุก ๆ วันเมื่อมานะกลับจากโรงเรียนแล้วก็รีบทำการบ้านที่ได้รับจากโรงเรียน จนกระทั่งถึงเวลาอาหารเย็น แม่ก็มาเรียกไปทานข้าว โดยไม่ได้ช่วยแม่ทำอะไรเลย แต่แม่ก็ไม่ได้ดุว่ามานะ
- นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของมานะหรือไม่
- ก. เห็นด้วย ข. ไม่แน่ใจ ค. ไม่เห็นด้วย

หมายเหตุ

ฉบับสมบูรณ์อยู่ที่ภาคจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

ตาราง แสดงค่าอำนาจจำแนก (๓) เป็นรายชื่อของข้อทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสวงหา
 ภัยคุกคาม

ข้อ	ค่า ๓	ข้อ	ค่า ๓
1	2.11	17	3.22
2	2.44	18	5.37
3	6.56	19	2.36
4	2.18	20	2.21
5	4.41	21	3.10
6	4.75	22	3.78
7	8.13	23	6.25
8	6.44	24	3.09
9	5.20	25	4.59
10	8.32	26	4.37
11	4.69	27	6.99
12	3.85	28	5.31
13	3.61	29	4.06
14	4.21	30	5.07
15	2.50	31	4.35
16	5.22	32	5.78

ภาคผนวก ค

- โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทศเวที โดยวิธีการสอนแบบธรรมคา
- โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทศเวที โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

โครงการสอนเรื่อง ความกตัญญูทเวที

ระดับชั้น ประถมปีที่ 4-6

วิชา จริยศึกษา

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจความหมายของคำว่า "กตัญญูทเวที"
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในอุปการคุณของบุคคล สถาบัน และ
สิ่งแวดล้อม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนเพื่อตอบแทนบุญคุณของบุคคล สถาบัน และ
สิ่งแวดล้อมได้
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการแสดงความกตัญญูทเวทีในทางที่ถูกต้อง และทราบถึง
ผลเสียของการนำความกตัญญูทเวทีไปใช้ในทางที่ผิดได้
5. เพื่อปลูกฝังทัศนคติและเสริมสร้างนิสัยกตัญญูทเวที

เนื้อหาหรือความคิกรวบย่อ

1. ความกตัญญู คือ ความรู้ดีสำนึกในอุปการคุณ หรือคุณความดีที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่น
ทำต่อเรา

กตเวที คือ การแสดงออกทางการกระทำและคำพูด เป็นการตอบแทนบุญคุณ
หรือความดีที่ผู้อื่นทำนั้น

2. ผู้มีบุญคุณและสิ่งมีบุญคุณ ได้แก่

- 2.1 บุพพการี คือ บุคคลผู้ทำอุปการะก่อนได้แก่

- บิดา มารดา
- ครู อาจารย์
- ผู้เป็นประมุขของประเทศ
- พระศาสนา และสาวกศาสนาที่ตนนับถือ

- 2.2 สถาบันและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- ครอบครัว

- โรงเรียน
- ประเทศชาติ
- ศาสนา
- พระมหากษัตริย์
- ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ลำธาร สัตว์

3. ความกตัญญูตกเวทีเป็นลักษณะของคนดี และเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมในสังคมทุกยุค

สมัย

4. คนที่มีความกตัญญูตกเวทีย่อมได้รับการสรรเสริญยกย่อง ส่วนคนอกตัญญูเป็นที่รังเกียจของสังคม โดยเฉพาะสังคมไทย ความกตัญญูตกเวทีเป็นวัฒนธรรมอันดีของคนไทยที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล

โครงการสอนเรื่องความถูกต้องเวทีโดยวิธีสอนแบบธรรมคา
เวลาที่ใช้ประมาณ 3 ชั่วโมง

เวลาที่ ใช้สอน	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมในการเรียนการสอน	อุปกรณ์	ประเมินผล
15 นาที	นักเรียนสรุปได้ ว่าคนทุกคนล้วน แต่เป็นหนี้บุญคุณ ต่อกัน		<u>การนำเข้าสู่บทเรียน</u> 1. ครูแนะนำตัวเอง 2. ครูตั้งคำถามให้นักเรียน ช่วยกันตอบดังนี้ 2.1 การที่คนเรามีชีวิตอยู่ ในโลกอย่างสะดวกสบายนั้นนัก- เรียนต้องอาศัยอะไรบ้าง 2.2 นักเรียนสามารถตอบ ตามลำพังโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ อื่น ใดหรือไม่		
20 นาที	1. นักเรียน สามารถบอกได้ว่า ผู้มีบุญคุณและสิ่งที่มี บุญคุณได้แก่อะไร บ้าง 2. นักเรียน สามารถให้ความ หมายของคำว่า บุญพาวรีได้	1.ผู้มีบุญคุณและ สิ่งมีบุญคุณ 1.1 บุญพาวรี 1.2 สถาบัน และสิ่งแวดล้อม 2. ความหมาย ของบุญพาวรี	<u>การสอนเนื้อหา</u> 1. บุคคลหรือสิ่งที่เราอาศัย พึ่งพา เรียกว่าอะไร 2. ให้นักเรียนช่วยกันยกตัว- อย่างบุคคลหรือสิ่งที่มีบุญคุณ 3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ว่าผู้มีบุญคุณและสิ่งมีบุญคุณได้แก่ อะไรบ้าง 4. ครูให้ความหมายของ บุญพาวรี		- สังเกตความ สนใจในการ ตอบคำถาม ของนักเรียน - จากการที่ นักเรียนยกตัว อย่าง - จากการที่ นักเรียนอภิ- ปราย

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูกตเวที

เวลาที่ ใช้สอน	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมในการเรียนการสอน	อุปกรณ์	ประเมินผล
30 นาที	1. นักเรียน สามารถบอกความ หมายของความ กตัญญูกตเวที 2. นักเรียน สามารถอธิบาย ความหมายของ อุปการคุณโดย ธรรมชาติ และ อุปการคุณโดย หน้าที่	1. ความหมาย ของความกตัญญู กตเวที 2. ความหมาย ของ -อุปการคุณ โดยธรรมชาติ -อุปการคุณ โดยหน้าที่	1. เมื่อเรายอมรับว่าคนอื่นมี บุญคุณต่อเรา เราควรแสดง อย่างไรต่อผู้มีบุญคุณ ให้นัก- เรียนช่วยกันตอบ 2. ให้นักเรียนแต่ละคนช่วยกัน บอกความหมายของความกตัญญู กตเวที 3. ครูสรุปความหมายของ ความกตัญญูกตเวที 4. ครูโยงถึงผู้มีบุญคุณและสิ่ง ที่มีบุญคุณ ว่าการที่เราต้อง กตัญญูกตเวที เพราะสิ่งทั้ง กล่าวนี้มีคุณประโยชน์ คือ -มีอุปการคุณโดยธรรมชาติ -มีอุปการคุณโดยหน้าที่ 5. ครูให้นักเรียนช่วยกันยก ตัวอย่างว่า อะไรบ้างที่ถือว่า มีอุปการคุณโดยธรรมชาติ หรือ หน้าที่		1. สังเกต จากการที่ นักเรียนยก ตัวอย่าง 2. สามารถ ตอบคำถามได้ ถูกต้อง

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทกเวท

เวลาที่ ใช้สอน	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมในการเรียนการสอน	อุปกรณ์	ประเมินผล
45 นาที	1. นักเรียน สามารถบอกได้ว่า ความกตัญญูทกเวท มีความสำคัญอย่าง ไร 2. นักเรียนบอก ได้ว่าจะแสดง ความกตัญญูทกเวท ได้อย่างไร 3. นักเรียน สามารถบอกได้ว่า วิธีแสดงความ กตัญญูทกเวทนั้น อาจแสดงในฐานะ ใดบ้าง 4. นักเรียนบอก ได้ว่าจะปฏิบัติตน เพื่อแสดงความ กตัญญูทกเวท ใน แต่ละฐานะหน้าที่ ได้อย่างไร	1. ความสำคัญ ของความกตัญญู ทกเวท 2. วิธีแสดง ความกตัญญูทกเว ทที่ตามฐานะหน้าที่ 3. การปฏิบัติตน เพื่อแสดงความ กตัญญูทกเวท ใน แต่ละฐานะหน้าที่	1. ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิ- ปรายว่า เพราะเหตุใดเราจึง ต้องมีความกตัญญูทกเวท 2. ครูให้นักเรียนช่วยตอบที่ละ คนว่า เราจะแสดงความกตัญญู ทกเวทได้อย่างไร 3. ครูนำภาพทั้ง 5 ภาพให้ นักเรียนดูทีละภาพแล้วถามว่า ภาพที่แสดงให้นักเรียนดูนั้นเป็น ภาพของอะไรและมีบุคคลอย่าง ไร คือนักเรียน 4. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุป ว่านักเรียนจะแสดงความกตัญญู ทกเวทที่ตามฐานะหน้าที่อะไร บ้าง 5. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ถึงการปฏิบัติตนในการแสดง ความกตัญญูทกเวทในแต่ละรา- ษะหน้าที่ เช่นในฐานะที่เป็น ลูกศิษย์	1. ภาพ แม่ให้นม ลูก 2. ภาพ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว 3. ภาพ พระพุทธ เจ้าและ พระสงฆ์ 4. ภาพ ทหาร 5. ภาพ ทิวทัศน์	1. สังเกต จากการตอบ คำถามของ นักเรียน 2. สังเกต จากการสรุป ของนักเรียน

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที

เวลาที่ ใช้สอน	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมในการเรียนการสอน	อุปกรณ์	ประเมินผล
30 นาที	1. นักเรียนสามารถว่าการกระทำของตัวละคร คนใดที่ถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถบอกว่าการแสดงความกตัญญูทเวที ต้องคำนึงถึงส่วนรวม 3. นักเรียนอธิบายได้ว่าการนำความกตัญญูไปปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้อง	การนำความกตัญญูทเวทีไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง	1. ครูบอกให้นักเรียนทุกคนตั้งใจฟังนิทานที่ครูจะเล่าให้ฟัง พร้อมทั้งคิดตามไปด้วย 2. ครูเล่านิทานเรื่องเดียวกับที่เล่าในการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมที่ 8 "ใครดีที่สุด" 3. เมื่อครูเล่าจบแล้วครูให้นักเรียนตอบคำถามของครูว่าตัวละครทั้ง 4 ในนิทานนี้ใครดีเป็นอันดับ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ โดยถามทีละคน 4. ครูให้นักเรียนช่วยกันแก้ปัญหาในเรื่องนี้จะทำอย่างไร 5. ครูให้นักเรียนอภิปรายว่าการแสดงความกตัญญูทเวทีคำนึงถึงส่วนรวม หรือไม่ 6. ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงการนำความกตัญญูทเวทีไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง	ภาพตัวละครประกอบนิทานคือภาพวัวควายชายแก่ชายหนุ่มผู้หญิง คนไม้ บ้าน	1. จากการตอบคำถามของนักเรียน 2. จากการร่วมอภิปรายและการซักถามของครู

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูททเวที

เวลาที่ ใช้สอน	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมในการเรียนการสอน	อุปกรณ์	ประเมินผล
25 นาที	1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญอย่างไร 2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่า จะแสดงความกตัญญูททเวทีต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร 3. นักเรียนบอกได้ว่า ถ้าคนในสังคมไม่มีความกตัญญูททเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติแล้วจะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง	1. ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2. การแสดงความกตัญญูททเวทีต่อสิ่งแวดล้อม <u>หมายเหตุ</u> เนื้อหาที่ภาคผนวก ง.	1. ครูเล่าเรื่องให้นักเรียนฟังเรื่องเกี่ยวกับที่เล่า ในการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์กิจกรรม อ "ทรัพยากรธรรมชาติ" 2. เมื่อครูเล่าจบแล้ว ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่า การแก้ปัญหาของยายมัน และครอบครัว ถูกต้องหรือไม่ แล้วจะหาทางแก้ปัญหาอย่างไร 3. ให้นักเรียนบอกความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่ละคน แล้วช่วยกันสรุปเป็นข้อ ๆ 4. ครูให้นักเรียนบอกว่าจะแสดงความกตัญญูททเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร 5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า ถ้าคนในสังคมไม่มีความกตัญญูททเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ แล้วสังคมจะเป็นอย่างไร	ภาพตัวละครประกอบเรื่อง	1. จากการตอบข้อซักถามของครู 2. จากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน 3. เมื่อครูสอนครบเนื้อหาแล้ว ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปเนื้อหาที่เรียนมาทั้งหมดและครูช่วยเสริมในส่วนที่นักเรียนเข้าใจไม่ถูกต้อง

โครงการสอนเรื่องความกตัญญูทศเวทีโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

1. มารู้จักกันเถิด

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อเตรียมตัวเด็กในการเรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ได้ทำความรู้จักและมีความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

เวลาที่ใช้

30-45 นาที

ขนาดของกลุ่ม

30 คน

อุปกรณ์

1. กระดาษตัดเป็นรูปหัวใจหลายขนาด มีสีต่าง ๆ จำนวนมากกว่าสมาชิกในกลุ่ม
2. กาว
3. กระดาษแผ่นใหญ่สีขาว 4-5 แผ่น

วิธีการ

1. แนะนำวิทยากร พร้อมทั้งให้นักเรียนติดป้ายชื่อของตนเองให้เรียบร้อย แล้วนั่งเป็นวงกลม
2. นำรูปหัวใจขนาดต่าง ๆ กัน วางไว้กลางกลุ่ม
3. ให้นักเรียนแต่ละคนมาหยิบหัวใจไปคนละ 1 อัน โดยเลือกได้ตามต้องการ
4. เมื่อได้รูปหัวใจแล้ว ให้เขียนชื่อตัวเองลงไปในรูปหัวใจ
5. ให้แต่ละคนนำรูปหัวใจของตนไปแลกกับคนอื่น ๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลา 10 นาที โดยในขณะที่แลกหัวใจกับคนอื่นนั้น ต้องจำชื่อ ชั้น และรายละเอียดอื่น ๆ ให้ได้ แล้วนำรูปหัวใจที่แลกได้ ไปแลกต่อกับคนอื่นเรื่อย ๆ ไป
6. เมื่อหมดเวลา ให้นักเรียนทุกคนนั่งประจำที่ของตน แล้วดูว่าตนเองได้รูปหัวใจของใครมา นำไปคืนเจ้าของ เมื่อทุกคนได้รูปหัวใจของคนอื่นมาครบทุกคนแล้ว ให้แต่ละคนจกชื่อคนที่ตนนำรูปหัวใจไปแลกด้วยเท่าที่จำได้

7. เมื่อหมดเวลาที่ครูกำหนดแล้ว ให้พิจารณาว่าใครสามารถจดชื่อคนที่คนไปแฉกรูปหัวใจได้มากที่สุด ให้สมาชิกปรบมือให้เกียรติ
8. ให้ผู้ที่จดชื่อเพื่อนได้มากที่สุด อ่านชื่อที่ตนเองเขียนไว้ทีละชื่อ เมื่ออ่านถึงชื่อของใคร ให้คนนั้น ลุกขึ้นยืน แนะนำ ประวัติสั้น ๆ พร้อมกับให้สมาชิกคนอื่น ๆ ที่สนใจผู้นั้นซักถาม ทำเช่นนั้นจนครบที่เขียนไว้
9. ให้สมาชิกที่ไม่ได้ถูกเรียกชื่อ แนะนำตัว จนครบทุกคนในกลุ่ม
10. ให้นักเรียนเขียนความรู้สึกของตนในขณะนั้นอย่างสั้น ๆ ลงบนหัวใจ เช่น ตื่นเต้น ดีใจ
11. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความรู้สึกที่เขียนในหัวใจ
12. ครูแจกขาวและกระดาษขาวแผ่นใหญ่ให้แต่ละกลุ่มย่อยแล้วให้สมาชิกในกลุ่มนำรูปหัวใจของตนมาช่วยแต่งทำเป็นรูปตามที่ต้องการลงในกระดาษขาวแผ่นใหญ่พร้อมทั้งตั้งชื่อกลุ่ม
13. ให้ตัวแทนของกลุ่มนำรูปที่ประดิษฐ์ขึ้นมาคิดไว้ที่กระดานหน้าห้องเรียนพร้อมทั้งอธิบายว่า เพราะเหตุใดสมาชิกในกลุ่มของตนจึงตั้งชื่อเช่นนั้น

คำถาม

1. รูปหัวใจที่นักเรียนได้ไปนั้น มีลักษณะสี และรูปร่างเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ในขณะที่แฉกรูปหัวใจกับเพื่อนนั้นรู้สึกอย่างไร
3. เพราะเหตุใด เพื่อนบางคน จึงจำชื่อคนที่ตนเองนำหัวใจไปแฉกได้มากกว่าคนอื่น
4. เมื่อนำรูปหัวใจของแต่ละคนมาตกแต่งเป็นรูปนั้น รูปที่ได้เป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับรูปหัวใจเพียงอันเดียวที่ตนมีอยู่
5. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

สรุปกิจกรรม

1. รูปหัวใจที่แตกต่างกัน เปรียบเสมือนกับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น อยู่คนละชั้น นิสัยแตกต่างกัน
2. เมื่อนำรูปหัวใจไปแฉกกันนั้น เปรียบเสมือนกับการเริ่มทำความรู้จัก

ได้รู้ได้เห็นว่ามีลักษณะอย่างไร ใกล้ชิดขึ้น และได้รู้จักกันเกือบทุกคน

3. การที่บางคนสามารถจดจำชื่อเพื่อนได้มากกว่าคนอื่น เนื่องจากเขาให้ความสนใจ และให้ความเอาใจใส่ต่อเพื่อนที่เขา นำรูปหัวใจไปแลกด้วย
 4. แม้ว่าแต่ละคนจะมีลักษณะแตกต่างกันไป ก็สามารถที่จะมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้โดยยอมรับความสามารถของกันและกัน เปรียบเสมือนกับรูปหัวใจที่ต่างสีต่างขนาด ก็สามารถนำมาตกแต่งจนสวยงาม
 5. ถ้านำรูปหัวใจของตนเพียงคนเดียวมาติดบนกระดานขาว ก็ไม่สวยงาม และไม่สามารถประดิษฐ์เป็นรูปต่าง ๆ ได้ก็เหมือนกับการนำรูปหัวใจหลาย ๆ รูปมารวมกัน เปรียบเสมือนกับคน ๆ เดียว ย่อมมีพลังน้อยกว่าคนเป็นกลุ่มที่ให้ความร่วมมือกัน
- หลังจากสรุปกิจกรรมแล้ว ให้นักเรียนร้องเพลงร่วมกัน

หมายเหตุ

ฉบับ: สมบูรณ์อยู่ที่ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

ภาคผนวก ง

เนื้อหาเรื่องความกัญญกเวที

เนื้อหาเรื่องความกตัญญูกตเวที

1. ความหมาย

ความกตัญญูกตเวที แบ่งออกได้เป็น 2 ภาคคือ

ความกตัญญู คือ ความรู้สึกสำนึกในอุปการคุณ หรือคุณความดีที่ผู้อื่น หรือสิ่งอื่นมีต่อเรา อันแสดงออกมาจากความนึกคิดของแต่ละคน (มโนกรรม)

กตเวที คือ การแสดงออกและตอบแทนบุญคุณต่อความดีที่ผู้อื่นทำนั้น โดยการแสดงออกทางการกระทำและคำพูด (กายกรรมและวาจากรรม)

ดังนั้น ความกตัญญูกตเวที หมายถึง "ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ และการตอบแทนต่อคนอื่น และสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

2. ผู้มีบุญคุณและสิ่งที่มีบุญคุณ ได้แก่

2.1 บุพพการี คือ บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ได้แก่

- บิดา มารดา
- ครู อาจารย์
- ผู้เป็นประมุขของประเทศ
- พระศาสนา และสาวกในศาสนาที่ตนนับถือ

2.2 สถาบัน และสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- ครอบครัว
- โรงเรียน
- ประเทศชาติ
- ศาสนา
- พระมหากษัตริย์
- ทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ

การที่เราต้องกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล สถาบัน และสิ่งแวดล้อม ก็เพราะสิ่งดังกล่าวมีคุณประโยชน์ดังต่อไปนี้

- มีอุปการคุณโดยธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา สัตว์ ฯลฯ
- มีอุปการคุณโดยหน้าที่ เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์

3. ความสำคัญของความกตัญญูทศเวที มีดังนี้

3.1 ความกตัญญูทศเวที เป็นคุณธรรมที่สร้างความสงบสุขแก่สังคม เพราะถ้าทุกคนต่างไม่ยอมรับว่าตนต่างเป็นหนี้บุญคุณกัน ก็จะทำให้คนในสังคมไม่เข้าใจกัน เกิดการแข่งขันชิงดี โหลร้ายหาบุญ ทำลายกัน

3.2 ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคุณธรรมทั้งปวง ทำให้รู้จักคุณค่าของการเสียสละ การบำเพ็ญความดีต่าง ๆ รู้จักเคารพบูชาบุคคลผู้ควรบูชา และคิดที่จะทำความดีเพื่อบูชาความดีของบุพพการี

3.3 ความกตัญญูทศเวที เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์

3.4 ความกตัญญูทศเวที เป็นคุณธรรมที่นำมาซึ่งความเจริญแก่ตน ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติ เพราะการที่คนเรามีความกตัญญูทศเวที ก็ย่อมจะมุ่งประกอบอาชีพอย่างสุจริต รู้จักการตอบแทนคุณเพื่อนมนุษย์ ไม่เบียดเบียนใคร

4. การตอบแทนบุญคุณต่อบุคคลผู้มีพระคุณ สามารถกระทำได้ดังนี้

4.1 ประกาศบุญคุณของท่านที่มีแก่คนอื่นให้ผู้อื่นได้รับรู้ ไม่ลบหลู่พระคุณของท่าน

4.2 เคารพนับถือ และถนอมน้ำใจท่าน ไม่ทำให้ท่านเดือดร้อน

4.3 ทำความดีสนองตอบน้ำใจของบุพพการีด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส เช่น ด้วยการเลี้ยงดู รักษาน้ำใจ เมื่อท่านมีความคิดเห็นผิด ช่วยทำให้ท่านเห็นถูก หรือดูแลช่วยเหลือในกิจของท่าน

4.4 ปฏิบัติบูชา คือ บูชาความดีด้วยการปฏิบัติ

5. วิธีแสดงความกตัญญูทศเวที อาจแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ตามควรแก่ฐานะหน้าที่ กล่าวคือ

5.1 ฐานะของลูกตักพ่อแม่

5.2 ฐานะของศิษย์ตักครูอาจารย์

5.3 ฐานะของสมาชิกครอบครัวคือพี่น้อง และญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว

5.4 ฐานะของนักเรียนต่อโรงเรียน

5.5 ฐานะของพลเมืองต่อประเทศชาติ

5.6 ฐานะของศาสนิกชนต่อศาสนา

5.7 ฐานะของพลกนิกรต่อพระมหากษัตริย์

5.8 ฐานะของผู้ใช้สอย และได้รับประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ

ฐานะของลูกต่อพ่อแม่ พ่อแม่ได้ชื่อว่าเป็นบุพการี เพราะทำอุปการะก่อน เลี้ยงดูดู
ด้วยความหวังดี ชีวิตและร่างกายของลูกที่เป็นอยู่ได้ในเวลานี้ก็เพราะพ่อแม่เลี้ยงดูด้วยความรัก
และเมตตา ซึ่งความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกมีดังนี้คือ

1. ห่วงใยลูกตลอดเวลา
2. เมื่อทำอะไรมาก็นึกถึงลูก
3. เอาใจใส่ต่อสุขภาพของลูกยิ่งกว่าของตัวเอง
4. คอยป้องกันอันตรายทั้งปวง
5. เสียสละเพื่อลูกได้ทุกอย่าง
6. ไม่รังเกียจในสิ่งน่าเกลียดปฏิบัติของลูก
7. ถึงแม้ลูกจะทำอย่างใดก็รักไม่ขาด
8. ทุกข์ใจ ๆ ของพ่อแม่ไม่เท่ากับลูกประสบภัยเสียหาย
9. เมื่อลูกมีความสุข เจริญก้าวหน้า พ่อแม่ก็สบายใจ

10. พ่อแม่เป็น "ครูคนแรก" หรือ "พรหม" ของบุตร ธิดา

ด้วยเหตุนี้ในฐานะที่เป็นนักเรียน ก็สามารถที่จะปฏิบัติตนต่อพ่อแม่ได้ดังนี้

1. แสดงความเคารพนับถือ ยกย่อง
2. เชื่อฟังคำสอน ไม่ถือคืงเอาแต่ใจ
3. ช่วยเหลือรับใช้ท่านตามโอกาสและความสามารถ
4. ช่วยทำคามสะอาดบ้าน และระวังรักษาทรัพย์สินของในบ้าน
5. ประพฤติตนให้สมกับที่ท่านรัก
6. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ส่วนในคำสั่งสอนของพุทธศาสนานั้น ได้กล่าวถึงหน้าที่ของลูกที่มีต่อพ่อแม่ไว้ 5 ประการ

คือ

1. ท่านใดเลี้ยงมาแล้ว เคารพท่านตอบ
2. ช่วยทำการงานของท่าน

3. ค่ำรวงศสกุล
4. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทนาย
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

ฐานะของศิษย์ต่อครูอาจารย์ เมื่อนักเรียนมาอยู่ในโรงเรียนแล้ว ก็มีครูเป็นผู้ให้ความรู้ และฝึกอบรมให้นักเรียนมีความประพฤติดีแทนพ่อแม่ ครูอาจารย์จึงได้ชื่อว่าเป็นบุพพการี เพราะท่านสอนวิชาความรู้แก่นักเรียน โดยมีได้หวังผลตอบแทนจากลูกศิษย์ หวังแต่ให้ศิษย์มีความรู้ก็เท่านั้น ซึ่งคุณความดีของท่านอาจกล่าวได้ดังนี้คือ

1. ท่านเป็นผู้ให้ความรู้แก่ศิษย์ ทำให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
2. ท่านรักศิษย์ ต้องการให้ศิษย์เป็นคนดีถ้วนทั่วทุกคน
3. ท่านเป็นผู้อบรมสั่งสอนศิษย์เสมือนเป็นพ่อแม่
4. เมื่อศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า ครูก็พลอยยินดี และมีความสุขด้วย

ในฐานะที่เป็นนักเรียน ควรปฏิบัติตนต่อกุศลดังนี้

1. เคารพ และเชื่อฟังครู
2. ขยัน และตั้งใจเรียน
3. ไม่เป็นคนค้อรัน
4. ประพฤติตนเป็นเด็กดี

ในทางพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนของศิษย์ที่มีต่อครูไว้ดังนี้

1. ดูกขึ้นยืนต้อนรับ
2. เข้าไปหาคอยรับใช้
3. เชื่อฟัง
4. อุปัชฌายา
5. เรียนสืบวิทยาความรู้ความเคารพ ถือตั้งใจเรียน

ฐานะของสมาชิกครอบครัวต่อพี่น้อง พี่น้องนั้น ต่างมีใจที่ผูกพันกันอยู่ มีความหวังดีต่อกัน มีความรักและห่วงใยซึ่งกันและกัน ดังนั้น ควรจะปฏิบัติตนดังนี้คือ

1. รักใคร่กัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน

2. เคารพกันตามฐานะ
3. ช่วยเหลือกัน นี้อะไรก็เพื่อแบ่งปันกัน
4. ไม่รังแกกัน ไม่เอารักเอาเปรียบกัน
5. ช่วยแนะนำตักเตือนกัน
6. ถ้าเป็นที่ก็ดูแลน้อง ๆ แทนบิดามารดา ในบางโอกาส
7. เคารพนับถือญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย

ฐานะของนักเรียนต่อโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถานที่ให้ความรู้ ผูกหัดอบรมความประพฤติ และสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่นักเรียน จึงควรปฏิบัติตนต่อโรงเรียนดังนี้คือ

1. รักษาความสะอาดของโรงเรียน
2. ถนอมของใช้ของโรงเรียน ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน
3. ไม่เล่นซุกซน จนเสียหายแก่โรงเรียน
4. ช่วยเหลืองานของโรงเรียน
5. รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน

ฐานะของพลเมืองต่อประเทศชาติ ประเทศชาติเป็นที่ให้ที่อยู่อาศัย ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่เรา ช่วยให้มีที่ประกอบอาชีพ เราจึงควรปฏิบัติตนดังนี้คือ

1. เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
2. เสียภาษีอากรเพื่อบำรุงประเทศชาติ
3. ให้ความร่วมมือและป้องกันประเทศ เมื่อมีโอกาสในทุก ๆ ทาง
4. ช่วยดูแล และรักษาสาธารณสมบัติ
5. เชิดชูชาติ และรักษาเกียรติของประเทศชาติ
6. รักษาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติให้คงอยู่ตลอดไป

ฐานะของศาสนิกชนต่อศาสนา ในฐานะที่เรานับถือพุทธศาสนา ผู้ที่มีบุญคุณแก่เราก็คือพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่า เป็นศาสดา ที่ได้ค้นพบหลักการ แลนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รู้หลักธรรมด้วย ในฐานะของศาสนิกชนควรปฏิบัติตนดังนี้คือ

1. ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และสวดของศาสนาที่ตนนับถือ

2. ทำนุบำรุงศาสนา
3. ดูแล เอาใจใส่สถานที่ประกอบศาสนกิจ เช่น วัด
4. แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

ฐานะของพลนิกรต่อพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์จักเป็นมุขพลาว์ของราษฎร เพราะทรงประทานความสุข และความร่มเย็นแก่ราษฎร ซึ่งในปัจจุบันนี้แม้ว่าการปกครองของประเทศไทยจะเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ยังคงมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นสถาบันสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นที่ร่วมน้ำใจของคนไทย นอกจากนี้พระองค์ยังคอยดูแลเอาใจใส่ต่อฐานะความเป็นอยู่ของราษฎร ในฐานะของพลนิกรควรปฏิบัติตนดังนี้

1. สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์
2. ถวายความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ในทุก ๆ ทาง

ฐานะของผู้ใช้สอยและได้รับประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมตัวเรา เช่น สัตว์ พืช แม่น้ำ ภูเขา ล้วนแต่ได้ลุ่มประโยชน์ คือ

1. สร้างความสวยงามแก่โลก
2. ทำให้จิตใจสดใสบึกบาน
3. ทำให้เรามีที่พักผ่อนหย่อนใจ
4. ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้
5. ทำให้เรามีที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ต่าง ๆ
6. ทำให้เรามีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และมียารักษาโรค
7. ทำให้เรามีเงิน มีลม มีน้ำกิน และความอุดมสมบูรณ์

ด้วยเหตุดังกล่าวนี เราจึงควรบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติดังนี้คือ

1. ไม่ควรทำลายดอกไม้ ต้นไม้ ที่ปลูกไว้ในที่ต่าง ๆ
2. ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกโสโครกลงในแม่น้ำลำคลอง หรือบนถนน
3. ช่วยกันปลูกและบำรุงรักษาพันธุ์ไม้
4. ไม่ทำลายป่า เพราะป่าช่วยให้เกิดฝน และแม่น้ำลำคลอง

นอกจากนี้ สัตว์ ก็ถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิต และมีประโยชน์ต่อนุษย์ เราจึงควรปฏิบัติต่อสัตว์ที่มีบุญคุณดังนี้ คือ

1. ไม่รังแกสัตว์ ให้มีความเมตตาสงสาร
2. ไม่ทรมาณสัตว์ โดยเน้นแก่ความสนุกของคนฝ่ายเดียว
3. ให้อาหารและความปลอดภัย
4. ช่วยสงวนพันธุ์สัตว์ไว้
5. ไม่ฉกไล่ไล่สิ่ง หรือทำลาย เมื่อสัตว์นั้นไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้

6. การนำความกตัญญูทวาท์ไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

ความกตัญญูทวาท์ มีหลักการสำคัญคือ ให้คนลดความเห็นแก่ตัว ยอมรับการกระทำ ความดีของผู้อื่น และการช่วยเหลือตอบแทนผู้ที่มีคุณความดี ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม ระหว่างบุคคลเป็นคู่ ๆ ขยายโยงกันไปในสังคม อันมีผลก่อให้เกิดให้คนสร้าง ความดีงาม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป แต่ความกตัญญูทวาท์ อาจกลายเป็นการปฏิบัติผิดได้ เช่น เมื่อ ทำเพื่อให้ผู้มีพระคุณโปรดปรานเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ ถ้าจะถ่วงเลือกระหว่างความกตัญญูทวาท์ ส่วนบุคคล หรือกตัญญูทวาท์ต่อส่วนรวมแล้ว ก็ควรจะเลือกกตัญญูทวาท์ต่อส่วนรวม

สิ่งที่สำคัญ ในการแสดงความกตัญญูทวาท์อีกประการก็คือ จะต้องสัมพันธ์หรือตั้งอยู่บน พื้นฐานแห่งความถูกต้องดีงาม หรือหลักศีลธรรม ไม่ใช่คำนึงถึงแต่การที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณแค่ เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลเสียหาย

ภาคผนวก จ

แสดงการทดสอบสมมติฐานเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง แสดงผลการวิเคราะห์ การแจกแจงแบบโค้งปกติ (Normal Distribution) ของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทุกเวที จากคะแนนทดสอบครั้งที่หนึ่ง คะแนนทดสอบครั้งที่สอง และคะแนนทดสอบครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต (Cell) โดยใช้ Chi-Square

ระดับ สถิติ	ค่า สถิติ	กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามวิธีการ								
		วิธีกลุ่มสัมพันธ์			วิธีสอนแบบธรรมชาติ			กลุ่มควบคุม		
		ครั้งที่			ครั้งที่			ครั้งที่		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
TC	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	10.99	9.45	10.89	3.79	7.77	8.76	6.91	8.63	8.93
C	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	13.46	14.11	7.19	14.80	11.05	10.23	10.61	9.73	10.85
TF	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	12.61	7.62	8.09	4.22	6.31	3.61	3.61	7.20	3.77

$$\chi^2_{.05} = 16.92, \quad df = 9$$

จากการวาง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทุกเขต (Cell) มีการแจกแจงแบบโค้งปกติ สามารถที่จะวิเคราะห์ด้วย ANCOVA ได้

ตาราง แสดงผลการวิเคราะห์การแจกแจงแบบโค้งปกติของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความ
กตัญญูต่อเวที จากคะแนนทดสอบครั้งที่หนึ่ง คะแนนทดสอบครั้งที่สอง และคะแนนทดสอบ
ครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (Cell) โดยใช้ Chi-Square

ระดับ สถิติ	ค่า สถิติ	กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามวิธีการ								
		วิธีกลุ่มสัมพันธ์			วิธีสอนแบบธรรมชาติ			กลุ่มควบคุม		
		ครั้งที่			ครั้งที่			ครั้งที่		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
TC	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	4.88	7.32	8.24	5.07	7.29	6.93	5.04	4.58	1.69
C	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	15.62	15.22	13.05	10.17	11.79	13.27	12.04	7.07	11.28
TF	df	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	χ^2	12.55	11.62	5.81	13.49	11.97	11.05	2.14	4.13	9.65

$$\chi^2_{.05} = 16.92, df = 9$$

จากการวาง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทุก ๆ เซลล์ (Cell) มีการแจกแจงแบบโค้ง
ปกติ ซึ่งสามารถที่จะวิเคราะห์ด้วย ANCOVA ได้

ตาราง แสดงผลการวิเคราะห์ความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Homogeneity of Variance) ของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทดแทนที่ จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (Cell) โดยใช้ F_{max}

การทดสอบครั้งที่	S^2 มากที่สุด	S^2 น้อยที่สุด	F_{max}
1	36.84	8.99	4.09
2	44.84	20.04	2.24
3	48.32	14.84	3.26

$$F_{.05} = 9.45, \quad df = 9,9$$

จากตารางแสดงว่าคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทดแทนที่ จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (Cell) มีความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้นั้นวิเคราะห์ด้วย ANCOVA ได้

ตาราง แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาค่าความแตกต่างของคะแนนความรู้
ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทกเวที ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ก่อนการทดลอง

Source	SS	df	MS	F
กลุ่มที่แบ่งตามระดับสติปัญญา 3 กลุ่ม	102.87	2	51.44	2.29
กลุ่มที่จะใช้วิธีการ 3 วิธี	34.40	2	17.20	0.78
Within	1814.60	81	22.40	

$$F_{.05} = 3.112, \quad df = 2, 81$$

จากตาราง แสดงว่าก่อนการทดลองนั้นคะแนนความรู้ ความเข้าใจเรื่องความ
กตัญญูทกเวทีของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มที่แบ่งตามระดับสติปัญญา และกลุ่มที่จะใช้วิธีการ 3
วิธีนั้น มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการ
แสดงความรักัญญุกทเวที ของกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่ม ก่อนการทดลอง

Source	SS	df	MS	F
กลุ่มที่แบ่งตามระดับสติปัญญา 3 กลุ่ม	307.82	2	153.91	2.52
กลุ่มที่จะใช้วิธีการ 3 วิธี	50.76	2	25.38	0.41
Within	4956.10	81	61.19	

$$F_{.05} = 3.112, \quad df = 2, 81$$

จากตาราง แสดงว่าก่อนการทดลองนั้นทัศนคติต่อการแสดงความรักัญญุกทเวทีของ
กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มที่แบ่งตามระดับสติปัญญา และกลุ่มที่จะใช้วิธีการ 3 วิธีนั้น มีความ
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มก่อนการทดลองไม่ว่าจะพิจารณาจาก
กลุ่มที่แบ่งตามระดับสติปัญญา หรือกลุ่มที่จะใช้วิธีการ 3 วิธี มีความรู้ ความเข้าใจต่อการ
แสดงความรักัญญุกทเวที มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง แสดงผลการวิเคราะห์ความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที จากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (cell) โดยใช้ F_{max}

การทดสอบครั้งที่	S^2 มากที่สุด	S^2 น้อยที่สุด	F_{max}
1	106.18	14.54	7.30
2	77.70	20.40	3.81
3	85.88	10.99	7.81

$$F_{.05} = 9.45 , \quad df = 9,9$$

จากตาราง แสดงคะแนนทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีจากการทดสอบครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง และครั้งที่สาม ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (cell) มีความแตกต่างกันของความแปรปรวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้นั้นวิเคราะห์ด้วย ANCOVA ได้

การทดลองสอนความกตัญญูแก่พ่อแม่ที่มีระดับพัฒนาการ
ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์

บทคัดย่อ
ของ
วิทยานิพนธ์ ชัยชลทรัพย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
เมษายน 2525

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าวิธีการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที มากกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาหรือไม่ และส่งผลมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างในระดับใด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มจากกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 270 คน ที่ได้รับการทดสอบด้วยเครื่องมือวัดระดับสติปัญญาตามแนวคิดของเพียเจต์ ในการสุ่มนี้ได้สุ่มเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา 3 ชั้น คือ ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ขั้นรูปธรรม และขั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม ชั้นละ 30 คน ต่อจากนั้นได้สุ่มเด็กในแต่ละชั้นของระดับสติปัญญาดังกล่าว เข้ากลุ่มที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่สอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาตามแนวคิดของเพียเจต์ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความกตัญญูทเวที แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที และโครงการสอนเรื่องความกตัญญูทเวที โดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดา

วิธีดำเนินการทดลอง ทำการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเรื่องความกตัญญูทเวที ก่อนการทดลองสอน หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ได้ทำการทดลองสอนโดยใช้เวลา 2 วัน และทำการทดสอบทันที ที่สิ้นสุดการสอน และหลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ได้ทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความคงทนของการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดามีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูทเวที และทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวที เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. กลุ่มที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความกตัญญูทเวทีดีกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดามากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง ความกตัญญูกตเวที แตกต่างจากกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวที ส่วนกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมคาไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวที

AN EXPERIMENTATION ON TEACHING GRATITUDE TO CHILDREN
AT DIFFERENT STAGES OF COGNITIVE DEVELOPMENT
THROUGH GROUP DYNAMICS

AN ABSTRACT
BY
WIRIYAPORN CHAICHOLSUP

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
April 1982

The purpose of this study is to find out whether group dynamics is more effective in teaching gratitude than the traditional method and at what stage of cognitive development.

The subjects were 90 elementary school pupils in Bangkok in the academic year 1981. These subjects were drawn from 270 pupils in Grade 4-6 after they were tested for the stages of cognitive development - transition to concrete operations, concrete operations and transition to formal operations - according to Piaget's theory. Then 30 pupils at each stage of cognitive development were randomly assigned to group dynamics-group, traditional method-group, and control group.

Instruments for data collecting were cognitive development tests of Piaget, tests for knowledge of gratitude and attitude towards gratitude, and programs for teaching by group dynamics and traditional method.

Procedures were : 1. Pre-test for knowledge of gratitude and attitude towards gratitude.

2. Two weeks after the pre-tests,

treatments were given for about 2 days to the appropriate groups and then the three groups were given the post-tests.

3. The follow-up tests were conducted after the treatments to determine the learning retention after the two weeks.

Results of Analysis

1. The group dynamics-group and the traditional method-group have significantly increased in knowledge of gratitude and attitude towards gratitude.

2. The group dynamics-group has significantly more favorable attitude towards gratitude than the traditional method-group.

3. No significant difference in knowledge of gratitude was found between group dynamics-group and traditional method-group.

4. The group dynamics-group has learning retention in both knowledge of gratitude and attitude towards gratitude while the traditional method-group has no learning retention.